మార్షల్ టిటో

రచన:

వాశిరెడ్డి భాస్కరరావు

★

ప్రజా ప్రచురణాలయం,
నారాయణగూడ, హైదరాబాదు (దక్కన్.)

ప్రచురణ నెం. 24

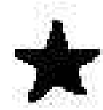
జూలై 1946

ప్రతులు 2000

వెల

కల్దారు 0_6_0

హాలీ 0_7_0

మనవి

★

టిటో అసలుపేరు జోసెఫ్ బ్రాజ్. అజ్ఞాతవాసంలో ఉండి ప్రజా ఉద్యమాన్ని నడిపేరోజుల్లో పెట్టుకున్నపేరు టిటో. చిన్నప్పుడు కొలిమి తిత్తులు ఊదుకొనే ఈ కమ్మరిబిడ్డ నేడింత మహానాయకుడు యెలా అయ్యాడు? ఈ విషయాన్నే ఈ చిన్నిపుస్తకం తెలియపరుస్తుంది. "సామాన్య రైతు కార్మికుల్లోనుంచి కూడా మహానాయకులు తయారవుతారు." అనడానికి టిటో జీవితం ఒక చక్కని ఉదాహరణ.

టిటో అనేకసార్లు తిండిదొరక్క పస్తులు ఉండుకున్నాడు. కష్టపడి కూలి చేశాడు. అనేక దక్కామొక్కీలు తిన్నాడు. కూలీల కష్టాలు కండ్లారా చూశాడు. స్వయంగా అనుభవించాడు. స్వానుభవంద్వారానే సంఘబలాన్ని గుర్తించాడు. కార్మిక సంఘాన్ని నిర్మించాడు. మొదటి ప్రపంచ మహాయుద్ధంలో సైనికుడుగా ఉండి హోరాహోరి పోరాడాడు. రష్యాలో ఏర్పడిన రైతు కూలీరాజ్యాన్ని కాపాడడానికి తన సర్వశక్తులు ఉపయోగించాడు. తన మాతృభూమి యుగోస్లేవియా స్వాతంత్ర్య సంపాదనార్థం తన జీవిత సర్వస్వం ధారవోశాడు. సఫలుడయ్యాడు. ప్రపంచ ప్రజాస్వామికవాదులందరికి నేటి స్వతంత్రయుగోస్లేవియా ఒక ఆశాజ్యోతిలాగా కన్పిస్తూవుంది. ఇంతటి మహత్కార్యాన్ని సాధించిన టిటో జీవిత విశేషాల్ని — బాల్యంనుంచి నేటివరకు — తెలుసుకోవాలని ప్రతివ్యక్తి — ముఖ్యంగా ప్రతి యువకుడు కుతూహలపడతాడు. అది సహజం ఈ ఉద్దేశంతోనే ఈ చిన్నిపుస్తకం రాయబడింది.

వివిధ జాతులతో వివిధభాషలతో భారత రాజకీయ సమస్యలాగే చిక్కు చిక్కుగా ఉన్న యుగోస్లేవియా స్వాతంత్ర్య సమస్యని టిటో ఏవిధంగా పరిష్కరించాడో ఈ పుస్తకం తెలియజేస్తుంది.

మైకేల్ పెదేవ్ యుగోస్లేవియావెళ్ళి అక్కడిపరిస్థితుల్ని స్వయంగా చూశాడు. టిటోతో కలిసి మాట్లాడాడు.

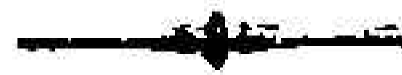
ఇంగ్లీషులో "మార్షల్ టిటో" అనే ఒక చక్కని పుస్తకాన్ని కూడా రాశాడు. ఈ పుస్తకాన్ని ఆధారం జేసుకొనే టిటో జీవితవిశేషాలు రాశాను. ఇందుకు ఆ గ్రంథకర్తకు ఎంతో కృతజ్ఞుణ్ణి. ఈ పుస్తకంతో పాటు ఈ దిగువ నుదహరించిన పుస్తకాలు పత్రికలుకూడా చాలా తోడ్పడ్డాయి.

1. The Liberation of Yugoslavia Littoral
2. Yugoslavia Liberated
3. Spot Light on Yugoslavia
4. The March of Yugoslavia
5. Yugoslavia Partisans
6. యుగోస్లేవియా స్వాతంత్ర్యపోరాటం

పత్రికలు

New Times
News and Views
Peoples, Age

— వాసిరెడ్డి భాస్కరరావు

మార్షల్ టిటో

i

కమ్మరబిడ్డ మహానాయకుడు

యుగోస్లేవియాదేశం భారత దేశంలాగే ఒక ద్వీపకల్పం, నల్ల సముద్రం తీరానఉన్న బాల్కన్ దేశాల్లో యుగోస్లేవియా కూడా ఒకటి. ప్రపంచ రాజకీయాల్లో బాల్కన్ దేశాలు ఎప్పుడూ ఒక గొప్ప కీలక స్థానాన్ని ఆక్రమించాయి. ప్రపంచాధిపత్యం కొరకు యుద్ధాలు సాగించే సామ్రాజ్యవాదు లందరూ ముందు ఈ బాల్కన్ ప్రాంతాలమీద అధికారం సంపాదించడానికి విశ్వప్రయత్నాలు చేసేవారు. 1600 నాటికి బాల్కన్ దేశాలన్నిటి మీదా టర్కీ సామ్రాజ్యం ఆధిపత్యం వహించింది. టర్కీని బాల్కన్ దేశాలనుంచి వెళ్ళగొట్టి రన పలుకుబడికిందికి తెచ్చుకోవాలని రష్యన్ జారు చక్రవర్తి టర్కీతో అనేక యుద్ధాలు చేశాడు.

ప్రథమ ప్రపంచ మహాయుద్ధ ఫలితంగా టర్కిష్, రష్యన్, ఆస్ట్రో-హంగేరియన్ సామ్రాజ్యాలు నిర్మూలించబడ్డాయి. శిథిలమైన ఈ సామ్రాజ్యాల్లోనుంచి కొత్తదేశాలు బయలుదేరాయి. ఈ కొత్తదేశాల్లో యుగోస్లేవియా కూడా ఒకటి దీనికి ముఖ్యపట్టణం బెల్గ్రేడ్.

యుగోస్లేవియా వైశాల్యం 95 వేల చదరపుమైళ్ళు. జనసంఖ్య ఒకకోటి 40 లక్షలు. వీరిలో సెర్బియన్లు 65 లక్షలు, క్రోట్లు 40 లక్షలు, స్లోవనీస్ ప్రజలు 10 లక్షలు, హంగేరియన్లు 5½ లక్షలు, జర్మన్లు 3 లక్షలు మిగిలినవారిలో ఆల్బేనియన్లు, బల్గేరియన్లు, మాసిడోనియన్లు, మొదలైన అనేక జాతులవారున్నారు.

మన భారతదేశం మాదిరిగానే యుగోస్లేవియాలోని ప్రధానసమస్య జాతుల సమస్యయే. అనేక జాతులకు చెందినవారు ఉండడంవల్ల యుగోస్లేవియాలో జాతుల సమస్య ప్రాధాన్యత వహించింది. అధిక సంఖ్యాకులైన సెర్బియన్ల ఆధిపత్యంకింద జాతి విభేదాలు, వైషమ్యాలు, అనేక రూపాల్లో తలెత్తుతూ ఉండేవి. సెర్బియన్లకంటె జనసంఖ్యలో తక్కువైనా క్రోట్లు మిగిలిన అన్నిజాతుల వారికంటె సాంఘిక, ఆర్థిక, వైజ్ఞానిక, విషయాల్లో చాలా ముందున్నారు. జన సంఖ్యలో నూటికి 30 మంది

క్రోట్లు. క్రోట్ జాతీయోద్యమం బాగా అభివృద్ధి చెందింది. యుగోస్లేవియాలో 15 లక్షల మంది మహమ్మదీయులు కూడా ఉన్నారు. సర్బో-క్రోషియన్ వీరి మాతృభాష.

రాజ్యాంగాధికార విషయంలో క్రోట్లకు సెర్బియన్లకు ఎప్పుడూ తగాదాలు వస్తూఉండేవి. రాజులు సెర్బియన్ జాతికి చెందినవారు. క్రోట్ రైతాంగ పార్టీ నాయకుడైన రాడిష్‌ను యుగోస్లావ్ పార్లమెంటులో ఒక సెర్బియన్ సభ్యుడు కాల్చి చంపేశాడు.

దీన్ని అవకాశంగా తీసుకొని అలెగ్జాండర్ రాజు వెంటనే (1929) పార్లమెంటును రద్దుజేశాడు. అధికారాలన్నీ తనచేతిలోనే అట్టిపెట్టుకున్నాడు. రాజకీయ పార్టీలన్నిటినీ నిషేధించి యుగోస్లేవియా దేశమంతటికి తానే నియంత అయ్యాడు.

ప్రజల్లో తీవ్రమైన అసంతృప్తి చెలరేగింది. 1934 లో అలెగ్జాండర్ రాజు ఫ్రాన్సును దర్శించడానికి వెళ్ళినప్పుడు ఒక మాసిడోనియన్ దేశ భక్తుడు రాజును కాల్చివేశాడు. అలెగ్జాండర్ రాజు కొడుకైన పీటర్ అప్పుడు 11 సంవత్సరాల పిల్లవాడు. పీటర్ మైనరు అయినందువల్ల రాజకీయవ్యవహారాలన్నీ అతని దగ్గిరబంధువైన పాల్‌చూస్తూ ఉండేవాడు.

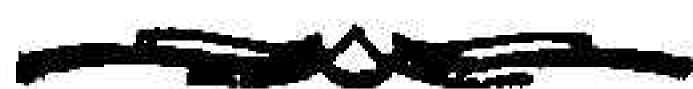
1939 వచ్చేసరికి యూరప్ రాజకీయాల్లో పెద్ద మార్పువచ్చింది. హిట్లరు దండయాత్రలు ఆరంభమయ్యాయి. 1941 ఏప్రిల్ 6 వ తేదీ తెల్లవారు ఝామున నాజీ విమానాలు మిడతల దండులాగా వచ్చి బెల్గ్రేడ్ పట్టణం మీద బాంబులవర్షం కురిపించాయి. వారంరోజుల్లో యుగోస్లేవియానంతా నాజీరాక్షసులు సునాయాసంగా ఆక్రమించుకున్నారు. ప్రభుత్వం కాలికి బుద్ధిచెప్పింది. దేశం సుభిక్షంగా ఉంటే ఈ మహారాజులు ప్రజల్ని దోచుకోడానికి తయారు. ఏదైనా హెచ్చుతగ్గులువస్తే అందరికంటె ముందే పలాయన మంత్రం పఠిస్తారు. యుగోస్లేవియా ప్రభుత్వంకూడా ప్రజల్ని భయంకర నాజీరాక్షసి వాతబడేసి తనదారి తాను చూసుకుంది. ఎన్నో సంవత్సరాలనుంచి ప్రజల రక్తమాంసాలు పీల్చి పిప్పిచేసి నింపిన బొక్కసాలతో హాయిగా లండన్ రాజభవనాల్లో కాలుమీద కాలేసుకొని

కూర్చొని కబుర్లతో కాలక్షేపం చేయసాగింది. అయితే ఇక ప్రజలగతి ఏమిటి? ప్రజలు రాజులవలె పిరికి పందలుగారు. తన కడుపే కైలాస మనుకునే రాజులవలె ప్రజలు స్వార్ధపరులుగారు. ప్రాణం పోయినాసరే ఫాసిస్టుల్ని ఓడించి తమ స్వాతంత్ర్యాన్ని రక్షించుకోవాలి అనుకున్నారు. విజయమో వీరస్వర్గమో తేల్చుకోవాలి అనుకున్నారు. ఫాసిస్టులకింద బానిసలై నీచపుబ్రతుకు బ్రతికేదానికన్నా పవిత్ర స్వాతంత్ర్య పోరాటంలో ప్రాణాలర్పించడమే పరమాదర్శమని ప్రపంచ ప్రజలందరికి ఒక దివ్య మైన మార్గాన్ని చూపెట్టారు. అవును, "ముహూర్తం జ్వలితంశ్రేయం నతు ధూమాయతం చిరం"

ప్రజల్లో ఒక నూతనోత్సాహం పొంగిపొరలింది. బొందిలో కొన ఊపిరి ఉన్నంతవరకు తెగించి యుద్ధంజేయడానికి సిద్ధమయ్యారు. కాని, ఆధునిక మారణ యంత్రసామగ్రితో, అసంఖ్యాకసైన్యంతో, ప్రళయకాల రుద్రుడులాగా విజయ గర్వోన్మాదంతో వికటాట్టహాసంచేసే హిట్లర్ని ఎదిరించడం ఎలా? కోరికఉంటే మార్గం లేకపోతుందా? కొడవలి, గొడ్డలి దగ్గిరనుంచి చేతికందిన ప్రతి ఆయుధాన్ని తీసుకున్నారు. గెరిల్లా యుద్ధానికిదిగారు. చెట్టుకొకడు పుట్టకొకడు చొప్పున మాటువేసి హిట్లరు సైనికుల్ని హతమార్చసాగారు. నాజీ సైనికుల్నిచంపి వాళ్ళదగ్గిరఉన్న కొత్తకొత్త ఆయుధాల్ని సేకరించారు. మూడుపువ్వులూ ఆరుకాయలుగా గెరిల్లాసైన్యం దినదినాభివృద్ధినందింది. స్త్రీలు, పురుషులు, రైతులు, కూలీలు, ఉపాధ్యాయులు, విద్యార్థులు, యువకులు, వృద్ధులు తండోప తండాలుగా వచ్చి గెరిల్లా సైన్యంలో చేరిపోయ్యారు. ఏనాటినుంచో పరం పరాగతంగావస్తూన్న కులమత ద్వేషాల్ని మరచిపోయ్యారు. తిండీ తిప్ప లున్నయ్యా? లేవా? అనే సమస్య లేనేలేదు. పస్తులు పండుకొన్నారు. విద్రా హారాలు మానారు. కష్టనష్టాల్ని సరుకుచెయ్యలేదు. అడవుల్లో, కొండల్లో తలదాచుకున్నారు. ఎండలకీ వానలకీ లక్ష్యంచెయ్యలేదు. తేళ్లూ ముళ్లూ వాళ్ళ కంటి కగపడలేదు. నాజీ రాక్షసుల్ని హతమార్చడమే వాళ్ళలక్ష్యం. పరమ పవిత్రమైన మాతృభూమి స్వాతంత్ర్యాన్ని సాధించడమే వారి ఆదర్శం.

తల్లికడుపు చెడబుట్టే చీడపురుగులు, దౌర్భాగ్యులు, కొందరు అక్కడకూడా దాపురించారు. హిట్లరు అడుగులకు మడుగులొత్తే కొందరు తొత్తులు దేశభక్తులు అనే బురఖాతో కొంత దొంగనాటకం ఆడసాగారు. మిహిలోవిచ్, నెడిచ్, పావెలిచ్ మొదలైన దేశద్రోహులు వెన్నుపోటు పొడిచారు. గెరిల్లా సైన్యనాయకుడైన మార్షల్‌టిటోని ఒక బందిపోటు దొంగఅనిప్రచారంచేశారు. బ్రిటిష్ అమెరికన్ సామ్రాజ్యవాదులుదీనికి తానా అంటే తందానా అని వెనకతాళం వేశారు. ఎన్నికష్టాలువచ్చినా లెక్క చేయకుండా మొక్కవోవని ధైర్యసాహసాలతో అచంచల విశ్వాసంతో వాటి అన్నిటిని ఎదుర్కొన్నారు. ఒంటరిగా నిల్చి 40 డివిజన్ల ఫాసిస్టు సైన్యాన్ని ఎదిరించి యుద్ధంజేశారు. 1 లక్ష 70 వేల మిహిలోవిచ్ సైన్యానికి బుద్ధిజెప్పారు. రెండు లిపులు, రెండుభాషలు, మూడు మతాలు, ఆరు జాతులతో నా నా గోత్రైక్యంగా ఉన్న యుగోస్లేవియా ప్రజలందర్నీ ఏకబాటన ఏకధాటిగా నడిపించారు. పీడిత ప్రజలందరికి ఒక నూతన ఆశాజ్యోతిని చూపించారు.

1941 జూన్ 22 వ తేదీన సోవియట్ రష్యాకూడా హిట్లరుమీద యుద్ధం ప్రకటించింది. దీనితో యుగోస్లేవియా ప్రజల్లో ఉత్సాహం ఇంకా ఇనుమడించింది. నాజీ సైన్యానికి ఊపిరి ఆడకుండా గెరిల్లాసైన్యం దెబ్బ మీద దెబ్బ కొట్టింది. మిహిలోవిచ్ గుట్టు బట్టబయలు అయింది. ప్రజల కష్టం ఫలించింది. విజయలక్ష్మి యుగోస్లేవియా వీరుల్ని వరించింది. ప్రజా స్వాతంత్ర్యానికి ప్రబల విరోధిఅయిన చర్చిల్‌కూడా మార్షల్‌టిటోని అద్భుతంగా శ్లాఘించాడు. యుగోస్లేవియా కంతటికీ కామ్రేడ్ టిటో ఒక్కడే యేకైక నాయకుడని ఇటీవల జరిగిన ఎన్నికలు స్పష్టంగా రుజువు చేశాయి. ఎవరీ మహానాయకుడు? ఇతని జీవిత విశేషాలేమిటి? చిన్నప్పుడు కొలిమితిత్తులు ఊదుకొనే ఈ కమ్మరిబిడ్డ నేడింత మహా నాయకుడు ఎలా అయ్యాడు? తర్వాత అధ్యాయాల్లో వివరంగా తెలుసుకుందాం.

5

బాల్యం

క్రోషియా ప్రాంతానికి జాగ్రెబ్ ప్రధాన పట్టణం. ఆ పట్టణానికి సమీపంగా ఉన్న జగోరీ జిల్లాలో టిటో జన్మించాడు. యుగోస్లేవియాలోని ఇతర ప్రాంతాలకన్న నాగరికతలో క్రోషియా ప్రాంతం ఒక అడుగు ముందుంది. అయినప్పటికీ టిటో స్వగ్రామం అయిన క్లాన్యెట్స్ పేదరికానికి పెట్టినపేరు. ఎప్పుడూ దరిద్రదేవత తాండవిస్తూ ఉంటుంది. కొంచెం పచ్చపచ్చగా ఉండే కుటుంబాలే నిప్పచ్చరంగా ఉంటే ఏపూట కాపూట రెక్కలాడితేగాని డొక్కలాడని కమ్మరి కుమ్మరి మొదలైన చేతిపనివారల సంగతి వేరే చెప్పాలా? అలాటి ఒక నిరుపేద కమ్మరి కుటుంబంలోనే పుట్టాడు కామ్రేడ్ టిటో.

పేదరికం ఉంటే ఇక ఇబ్బందులకు ఏం తక్కువ? వాటి అన్నిటికితోడు ముసలి తనంతో పండు బండిపోయిన తాత అమ్మమ్మల్ని పోషించే భారంకూడా ఒకటి మీద బడింది. టిటో తండ్రిపేరు బ్రాజ్. తన ఒక్క రెక్కల కష్టంతోనే బ్రాజ్ ఈ సంసారాన్ని అంతా ఈదవలసి వచ్చింది. ఇలాంటి పరిస్థితుల్లో బిడ్డల శిక్షణ, ఆరోగ్యరక్షణను గురించి శ్రద్ధ తీసుకోవడం అసంభవం అని వేరే చెప్పనక్కర్లేదు. అలాంటి వాతావరణంలో జన్మతః ఎముకపుష్టివున్న బిడ్డలు తమంతట తాము గాలికి పెరగాలిసిందే కాని గడియ గడియకు మందులుమాకులు ఇచ్చి చేతులమీద బ్రతికించడం అనేది కలలోని మాట. అది అగర్భ శ్రీమంతుల మాటగాని గర్భదరిద్రులకు అందుబాటులో ఉన్న విషయంగాదు. పూటకిన్ని గంజినీళ్ళు కూడా దొరికీ దొరకని కటికపేద కుటుంబంలో కామ్రేడ్ టిటో పుట్టి పెరిగాడంటే పైతృకంగా సంక్రమించిన సౌష్ఠవమే అందుకు కారణం. నకనకలాడే పేగులతో చినిగి మాసిపోయిన చింపిరి గుడ్డలతో, చిన్నతనంలో టిటో గాలిగా తిరుగుతూ ఉండేవాడు.

పోకిరిగాతిరిగి చివరకి పట్టి అల్లరి పిల్లకాయలాగా తయారు అవుతాడేమో అని తండ్రి తన కొడుకును ఆ ఊళ్ళోనే ఉన్న ఒక జీత బత్తాలు

లేని బళ్లో చదవేశాడు. కాని టిటోకి ప్రొద్దస్తమానం ఆబళ్లో పంతుల కెదురుగా కూర్చోవడమంటే తలప్రాణం తోకకు వచ్చేది. ఒక్క ఘడియ కూడా కాలు నిల్చేదిగాదు. ఈ లక్షణాలన్నీచూచి ఇక లాభంలేదని పెదవి విరిచాడు పంతులు.

అయినా తండ్రి ఏదో ఒక విధంగా పంతుల్ని బతిమాలుకుంటూ కొడుకుని నాలుగు సంవత్సరాలపాటు చదివించాడు. ఇవ్వవలసిన టైముకు హోమ్ వర్క్ ఎప్పుడూ పూర్తిజేసి ఇచ్చేవాడుకాదు. గోడకుర్చీ వేయడం అతని కొక మామూలు అయిపోయింది. ఆటల్లో మాత్రం మహా హుషారుగా ఉండేవాడు. టిటో పాల్గొన్నపక్షం నమ్మకంగా జయించినట్లే. అందువల్ల ప్రతి ఆటలో పాల్గొనమని తోటిపిల్లలు అతన్ని ఎంతో బలవంత పెడుతూ ఉండేవాళ్ళు. మోకాళ్ల మోచేతులు చెక్కులు బోగొట్టుకొని గాయాలతో నెత్తురు గారుకుంటూ పొద్దుబోయిన తర్వాత ఎప్పుడో ఇంటికి చేరుకునేవాడు. ఇప్పటికీ టిటో ఒంటిమీద చిన్నప్పటి గాయాల మచ్చలు స్పష్టంగా కనుపిస్తూ ఉంటాయి. తర్వాత 40 సంవత్సరాలకు స్పెయిన్ అంతర్యుద్ధంలో పాల్గొంటానికి వెళ్ళినప్పుడు ఒకమిత్రుడు టిటోని జూచి "ఈ మచ్చలేమిటి?" అని అడిగాడు. "అవి విప్లవ స్వభావానికి చిహ్నాలు" అని చిరునవ్వు నవ్వుతూ జవాబు చెప్పాడు.

అటు స్కూలుకు వెళ్ళకుండా ఇటు ఇంటిపని చేయకుండా రెంటికి చెడ్డరేవడిలాగా పోకిరిగా తిరుగుతున్నాడని కొడుకుని అంతటితో చదువు మాన్పించాడు తండ్రి. పదకొండు సంవత్సరాల వయస్సుఉన్న కుర్రవాడు కమ్మరి పని చేయడం అంటే తేలికా? అందులో సూర్యోదయం నుంచి సూర్యాస్తమయం వరకు వంచిన నడుం ఎత్తకుండా పనిచేయాల్సి వచ్చేది. అయినా టిటో కిక్కురు మనకుండా అలాగే చేస్తూ ఉండేవాడు. ఈ కఠిన పరిశ్రమతో ఆరు సంవత్సరాలు గడిచాయి.

బూట్లకు నాడాలు వేయించుకోవడం కోసం, గుర్రాల గిట్టలకు నాడాలు వేయించడంకోసం, అనేక రకాల మనుష్యులు కొలిమి దగ్గరకి వస్తూపోతూ ఉండేవారు. బస్తీవాళ్ళ మాటూ బూటు లాకూ

తీకు చూస్తూఉంటే టిటోకి అదొక విచిత్రంగా ఉండేది. బస్తీలు చాలా బాగుంటాయి అని కూడా విన్నాడు. ఎప్పుడు బస్తీకి వెళ దామా, పెద్ద పెద్ద బంగళాలు ఎప్పుడు చూద్దామా, రైళ్ళు కార్లు ఎప్పుడు ఎక్కి తిరుగుదామా, అని ఉవ్విళ్లూరుతూ ఉండేవాడు. పల్లెటూళ్ళో ఒక వారంరోజులు పని చేసేదానికంటే బస్తీలో ఒక రోజు పనిచేసినా ఎక్కువ జీతం వస్తుంది అని విన్నాడు. బస్తీజీవితం ఎంతో హాయిగా ఉంటుందని కలలు గంటూ ఉండేవాడు. కాని బస్తీకి వెళ్ళడం ఎలా ?

ఒకరోజు ఒకబాటసారి ఎవరో దారినపోతూ ఒక అణా డబ్బులు టిటోకి ధర్మం ఇచ్చి వెళ్ళిపొయ్యాడు. టిటో ఆనందానికి హద్దూపద్దులేదు. ఎగిరి గంతులు వేశాడు. ఈ అణాని ఏం జెయ్యాలి ? తండ్రికిద్దామా ? అనుకున్నాడు. కాని మనస్సు ఒప్పలేదు. డబ్బుయొక్క ప్రాముఖ్యత బాగా తెలుసు. "డబ్బు లేనివాడు డుబ్బుకు కొరగాడు" అనేది అతనికి స్వానుభవైకవేద్యమే. ఒకసారి పొరుగింటివారికి ఏదో కొంతడబ్బు ఇవ్వ వలసి ఉండి, ఆ డబ్బును జాగ్రత్తగా ఇచ్చిరమ్మని బ్రాజ్ (తండ్రి) టిటో కిచ్చాడు. "ఇందులో ఒక దమ్మిడీ అయినా దారిలో పారేశావా, ఈ సమ్మె టతో నీ తలకాయ చితక బొడుస్తాను" అని తండ్రి ముందే -వార్నింగ్ ఇచ్చాడు. కాబట్టి ఈ అణాడబ్బుల్ని అతిజాగ్రత్తగా అట్టి పెట్టాలిసుమా అనుకున్నాడు. తండ్రికి తెలిస్తే ఊరుకోడు. నీకి డబ్బు ఎక్కడనుంచి వచ్చిందని అడుగుతాడు ? పల్లెటూరి పిల్లకాయల జేబుల్లో స్వంతడబ్బులు ఎందుకుంటాయి ? ఈ పేచీఅంతా ఎందుకు అనుకున్నాడు. దొడ్లోవున్న సీమరేగుచెట్టుకింద ఒక గొయ్యిదీసి అందులోపూడ్చి పెట్టాడు.

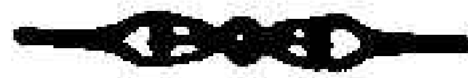
టిటో జీవితంలో డబ్బు కూడబెట్టడం అదే మొదటిసారి. ఆశ ఇంకా ఎక్కువ అయింది. ఆ డబ్బులతోపాటు ఇంకాకొన్ని డబ్బులు కూడా సంపాదించి అక్కడే భూస్థాపితంచేస్తూ ఉండేవాడు. ఇలా కొంత డబ్బు సమకూర్చు కున్నతర్వాత బస్తీకి ప్రయాణం కట్టాలని టిటోప్లాను. బస్తీ జీవితం అంటే అతనిదృష్టిలో అదొక నూతన ప్రపంచం, రైళ్లూ కార్లు సినీమాలు నాటకాలు ఆకాశాన్ని ముద్దుబెట్టుకొనే ఆ పొగగొట్టాలు నాలుగు మూడు అంతస్థుల మేడలు, తళతళలాడే ఎలెక్ట్రిక్‌దీపాలు, దిద్ది

తీర్చిన బొమ్మల్లాగా చక్కగా అలంకరించుకొని షికార్లుజేస్తూఉండే ఆ యువతీయువకులు, అమృతంలాగా ఉండే ఆ ద్రాక్షాసవం, ఆ దేవేంద్ర భోగం. అదంతా తలుచుకుంటే సాక్షాత్ భూలోకస్వర్గమే అనుకున్నాడు. పంజరంలో బంధించబడిన పక్షిలాగా పొద్దస్తమానం కొలిమికి ఎదురుగా కూర్చోవడం అంటే అతని ప్రాణం విసిగెత్తిపోయింది. ఈ బందిఖానా నుంచి ఎప్పుడు బైటపడదామా అని అదునుకోసంవేచి కూర్చున్నాడు.

తండ్రికంటె ముందే వచ్చి రోజూ కొలిమిదగ్గిర ఊడ్చి నీళ్లుచల్లి బాగుచేస్తూ ఉండేవాడు. ఎప్పటిలాగే ఒకరోజు తండ్రికంటె ముందేలేచి కొలిమిదగ్గరకు వచ్చాడు. పాతిపెట్టిన డబ్బు తవ్వి బైటకితీశాడు. తండ్రి వస్తూఉన్నాడేమో అని అటూ ఇటూ పారజూశాడు. చినిగిపోయిన ఒక పాతకోటును తగిలించుకున్నాడు. బతుకు జీవుడా అని బస్తీదారిబట్టాడు.

ఊరుదాటి బైటికి వచ్చాడు. ఒక్కసారి వెనక్కుతిరిగి ఊరంతా కలయజూశాడు. చిన్నప్పటినుంచి పుట్టిపెరిగినగడ్డను వదిలిపెట్టి పోతున్నా గదా అని విచారించాడు. కండ్లు చెమ్మగిల్లాయి. ముసలితండ్రి జ్ఞాపకం వచ్చాడు. ఈ పాటికి తండ్రి కొలిమిదగ్గిరకివచ్చి ఉంటాడు. తాను కనబడక పోవడంవల్ల తనపేరుబెట్టి బిగ్గరగా పిలుస్తూఉంటాడు. నేను ఎక్కడికి వెళ్లానో అని వీధులవెంటబడి తిరుగుతూ ఉంటాడు. బస్తీ చూడాలనే సరదా టిటో మనస్సును ముందుకు లాగుతూఉంది. కాని ప్రేమబంధాన్ని తెంచుకోలేక పోతున్నాడు. ఏమి చేయాల్నో తోచలేదు. అడుగులు ముందుకు బడడంలేదు. అతనిపరిస్థితి కుడితిలో బడ్డ ఎలుకలాగాఅయింది. మళ్ళీ ఆ కొలిమి, ఆ సమ్మెట, జ్ఞాపకం వచ్చాయి. ఇక ఆ బందిఖానాలో పడిఉండడం అసంభవం అనుకున్నాడు. ఇంతలో తన్ను వెదుక్కుంటూ తండ్రివస్తే....ఎన్నాళ్ళనుంచో వేసుకున్నప్లాను ఎగిరిపోతుంది. 'సాహసే లక్ష్మి' అనుకున్నాడు. ధైర్యం తెచ్చుకున్నాడు. ఒకవేళ తండ్రికి తాత్కాలికంగా ఇపుడు కొంచెం కష్టంగాఉంటే మాత్రం ఏం? తాను బస్తీకెళ్ళి శ్రీమంతుడై తిరిగివచ్చినతర్వాత తండ్రి కెంతసంతోషం కలుగుతుంది?.. దర్జాగా ఒక చిన్నకారును వేయించుకొని వస్తాను. ఊళ్ళో వాళ్ళంతా

విచిత్రంగా నన్ను చూడ్డానికి గుంపులు గుంపులుగా మా కొలిమిదగ్గరకి వచ్చి చేరుతారు. వాళ్ళందర్నీ కూర్చోబెట్టి ఎన్నో బస్తీకబుర్లు చెప్పుతాను. వాళ్ళందరు పొంగిపోతారు. ఎంత గొప్ప పని చేశావురా అబ్బాయీ అని చుట్టాలంతావచ్చి నన్ను కౌగిలించుకుంటారు. ముసలితనంలో కష్టపడకుండా తండ్రిని హాయిగా కూర్చోబెట్టి కమ్మని రొట్టెముక్కలు తినిపిస్తాను. ద్రాక్షాసవం తాగిస్తాను.....అని ఏవేవో గాలిమేడలు కట్టుకుంటూ వంచినతల ఎత్తకుండా గబగబా నడిచాడు. ఎలాగయితేం చివరికి ఎన్నాళ్ళనుంచో తాను కలలుగంటూఉన్న ఆ నూతన ప్రపంచంలో అడుగుబెట్టాడు. జన్మ తరించింది అనుకున్నాడు.

బస్తీకి పలాయనం

అంతా విచిత్రంగా ఉంది. ఏమిటి ఈ బండ్లు ఇంత వేగంగా పరుగెత్తుతూ ఉన్నాయి! ఇంత పొడుగున్నాయేమిటి? గుర్రాలు లేకుండా వాటి అంతట అవే అటూ ఇటూ పరుగెత్తుతో ఉండే బండ్లను జూస్తే టిటోకి ఆశ్చర్యం వేసింది. ఉత్తుంగ తరంగాలతో పొంగిపొరలతూ ఉన్న నల్లసముద్రం ఎంత అద్భుతంగా ఉంది? ఇన్ని నీళ్ళు ఎక్కడనుంచి వచ్చాయి? ఇంత మహాప్రవాహాన్ని కూడా పాయలుగా చీల్చుకుంటూ వస్తూ ఉన్న ఓడలు ఎంత తమాషాగా ఉన్నాయి? ఒక్కొక్క ఓడ ఎంత పెద్దది? క్లాన్యేట్స్ గ్రామంలో ఉన్నజనం అంతా ఒక్క ఓడలో ఉన్నంత లేరే? టిటోకు ఇదంతా ఒక స్వప్నజగత్తులాగా ఉంది.

జేబులో ఉన్ననాలుగు రాళ్లు మెల్ల మెల్లగా అయిపోతూఉన్నాయి. అన్నిటికంటె ఇదేపెద్దచిక్కు. పల్లెటూళ్ళో ఉంటే కానిడబ్బు కూడా ఖర్చు అయ్యేదిగాదు. కాని ఇక్కడో? ముందు డబ్బు మోగిస్తేనే......

క్లాన్యేట్స్‌లో వేళకింత కలోగంజో దొరికేది. కాని ఇక్కడ ముందు డబ్బు చెల్లించుకుంటేనే తిండి. లేకపోతే పస్తు పండుకోవాలిసిందే.

ఎక్కడో ఒకమూల ఒక సత్రవలో ఒక చిన్నగది అద్దెకు తీసుకున్నాడు. కాఫీ భోజనం కూడా ఆ సత్రవలోనే తీసుకోవాలి. కాఫీ వట్టి చూరు నీళ్ళకంటె కూడా అన్యాయం. తిండి సంగతి వేరే చెప్పనక్కరలేదు. గుర్రం గుడ్డిది అయినా దాణా దప్పదు అన్నట్లు రేటుమాత్రం పూర్తిగా చెల్లించుకోవాలిసిందే. ఒకరోజు సాయంత్రం భోంచేసి డబ్బు ఇవ్వడానికి సంచి తీశాడు. కాని సంచిఖాళీ. యజమానివెంటనే టిటోను సత్రవలోనుంచి సెలవుబుచ్చుకోమన్నాడు.

భావిజీవిత కార్యక్రమం ఏమిటో టిటోకి బోధపడలేదు. మనస్సు చీకాకుగా ఉంది. కొంచెంసేపు రైల్వే స్టేషన్‌కైనా వెళ్ళుదాం అనుకున్నాడు. 'హిస్సు బుస్సు' మంటూ వచ్చే పొయ్యే రైలు బండ్లు, ఎక్కే

వాళ్ళు దిగేవాళ్ళు. అదృశ్యం చూస్తూఉంటే కొంత అయినా మనశ్శాంతి కలుగుతుందిగదా అని బయలు దేరాడు.

ఇంతలో వెనకనుండి ఎవరో పిలిచారు.

" ఎవరు అబ్బాయీ నీవు ? ఏంచేస్తున్నావు ఇక్కడ ? "

" స్టేషనుకు వెళ్ళుతున్నాను "

" ఎందుకు "

" ఒక స్నేహితుణ్ని కలుసుకోడానికి అని వెంటనే ఏదో ఒక సమాధానం ఇచ్చాడు. కాని అతని జవాబు అతని మనస్సుకే వెగటుగా తోచింది.

అమాయికుడైన కుర్రవానివంక వాళ్లు జాలిగా చూచారు. అందులో ఒకరు ఇలా అన్నారు.

అదిగోచూడు ఆరోడ్డుమీద ఒక పెద్దమేడ తయారవుతూఉంది. చలికాలం వచ్చేలోపుగానే బిల్డింగు పూర్తిగావాలని యజమాని తొందర పడుతున్నాడు. చాలినంతమంది పనివాళ్ళు దొరకడంలా. మేం కూడా అందులోనే పనిజేస్తున్నాం. నీవుకూడా మాతోపాటు వచ్చి ఎందుకు పని చేయగూడదు. కట్టుబడి పూర్తి అయిన వెంటనే మజూరీ అంతా పూర్తిగా ఇచ్చేస్తాడు. అందాకా నీకు తిండికేమీ ఇబ్బంది ఉండదు.

అంతకంటె వేరే గత్యంతరం లేకపోయినా పరాయివాళ్ళముందు టిటో ఒక్కసారిగా తన హీనస్థితిని అంగీకరించలేకపొయ్యాడు. నేవిది వరకే ఒకపని చేస్తూ ఉన్నానని సమాధానం ఇచ్చాడు.

ఎక్కడ ? ఏ పేటలో ? ఏమిపని ? అని మళ్ళీ అతను అడిగేటప్ప టికి టిటో పని తెత్తెతె, మెమ్మెమె, అయింది. టిటో బయలుదేరింది ఎక్కడైనా పని దొరుకుతుందేమో అని ఆలోచించడానికేనాయె. చల్లకు వచ్చి ఎంతసేపు ముంతదాచడం ? చివర కంగీకరించాడు.

పని చాలా కష్టమైనదే. కాని చిన్నప్పటినుంచి కష్టాల కలవాటు పడిన టిటోకి అది సామాన్యంగానే ఉంది. పగలు పొద్దాక పని చేసేవాడు. రాత్రివేళ గచ్చు నేలమీద పండుకొని నిద్రపోయేవాడు. తిండికూడా ఒక మోస్తరుగా ఉంది. సత్రవ తిండిలాగా మరీ అంత అధ్వాన్నంగాలేదు.

అనుకున్న గడువుకి పని పూర్తిఅయింది. పనివాళ్ళంతా తమకు రావాలిసిన మజూరీకోసం ఎదురుజూస్తూ కొత్తగా తాము గట్టిన ఇంటి ఆవరణలో కూర్చున్నారు. ఇంతలో యజమాని ఒక రూపాయలసంచి తీసికొనివచ్చి మేస్త్రీకిచ్చి వెళ్ళిపొయ్యాడు. వెనుకటినుంచి వస్తూఉన్న ఆచారం ప్రకారం ఆడబ్బును పనివాళ్లు తమలోతాము పంచుకున్నారు. ఎక్కువ అనుభవం ఉన్నవాళ్ళకి ఎక్కువ మజూరీ తక్కువ అనుభవం ఉన్నవాళ్ళకి తక్కువ. టిటో లాంటి కొత్తగా వచ్చిన వారికి ఇంకా తక్కువ.

అందరికంటె తక్కువే వచ్చినప్పటికి టిటోకి అదే ఒక పెద్ద ఆశ్చర్యం అయింది. సీమరేగు చెట్టుకింద ఉన్నగోతిని త్రవ్వినప్పుడెంత సంతోషం కలిగిందో ఇప్పుడూ మళ్ళీ అంత సంతోషం కలిగింది.

చలికాలం జాగ్రెబ్‌లో ఉండడం చాలా కష్టమైన పని. అందులో ముఖ్యంగా బీదవాళ్ళకి. టిటోతోకలసి పనిజేసిన మిత్రులందరూ తమతమ ఇండ్లకు వెళ్ళిపోతూ టిటోనుకూడా రమ్మన్నారు. కాని వచ్చిన ఈ నాలుగు డబ్బులతోనే సంతృప్తిపడి ఇంటికి వెళ్ళి పోవడం అంటే టిటోకి ఏమీ నచ్చలేదు. ఏమైనాసరే అక్కడే తిష్ఠ వేద్దాం అనుకున్నాడు. తల పెట్టినపనిని పూర్తిగా సాధించకుండా రిక్తహస్తాలతో తిరిగి వెళ్ళి పోవడమేనా ?

రైల్వేస్టేషనుకి సంబంధించిన ఒక కార్ఖానాలో పనిచేయడానికి వెళ్ళాడు. ఇంతకు పూర్వం ఆరుసంవత్సరాలనుండీ కమ్మరిపనిచేశాను అని చెప్పడంవల్ల టిటోకి పని తేలికగానే దొరికింది. కాని మైనారిటీ సమస్య అడ్డు వచ్చింది. తన కిదివరకే 18 సంవత్సరాలు వెళ్ళిపొయ్యాయి అని వెనకా ముందాడకుండా అబద్ధమాడేశాడు. అంతటితో ఆ అభ్యంతరంకాస్తా తొలగిపోయింది.

వారానికి ఒకసారి మజూరీ ఇచ్చేవాళ్ళు. ఎవరికి కావాలిసిన తిండి తిప్పలు వారే చూసుకోవాలి. ఒక చిన్నగది అద్దెకు తీసుకున్నాడు. కాళ్ళు ముడుచుకొని పండుకోవాలిసిందేకాని కాళ్ళు జాచుకొడానికి కూడా ఆ గదిలో చోటులేదు.

ఆ కార్ఖానాలో టిటో దాదాపు మూడు సంవత్సరాలపాటు పనిచేశాడు. ఈ మూడు సంవత్సరాల్లో టిటో రెండుసార్లు డిస్మిస్ అయ్యాడు. సత్రవలో బెత్తేతిండి చాలా అసహ్యంగా ఉంది. "డబ్బుకు డబ్బూ పోయి శనికి శనీ పట్టింది." అన్నట్లు ఒకవైపు ఇచ్చుకునే డబ్బుఇచ్చుకుంటూనే ఈ అధ్వాన్నపుతిండి ఎందుకు తినాలి? మన వర్కర్సులో మంచే ఒక ఆహార కమిటీని ఎందుకు ఎన్నుకో గూడదు? అని తోటి పనివాళ్ళల్లో తీవ్రంగా ప్రచారం చేశాడు. యజమానుల కీసంగతి తెలిసింది. వెంటనే టిటోని డిస్మిస్ చేశారు. కాని వర్కర్సు అందరు ఐక్యంగా ఉండి డిమాండ్ చేయడంవల్ల మళ్ళీ టిటోని పనిలోకి తీసుకోక తప్పలేదు.

1912 లో టర్కీమీద బల్గేరియా, గ్రీస్, సెర్బియా దేశాలు యుద్ధం ప్రకటించాయి. ఆనాటికి ఇంకా కొంతబలంగా ఉన్న టర్కీ సామ్రాజ్యం ముందు ఈ పిల్లదేశాలు మొదటి దెబ్బకే చిత్తుఅవుతాయి. అని ప్రపంచం అంతా భావించింది. కాని అందరి ఊహలు తలక్రిందులయ్యాయి. బల్గేరియా సైన్యాలు దేశాన్ని అంతా జయించు కుంటూ కాన్‌స్టాంటి నోపుల్ గుమ్మం ముందుకే వచ్చాయి. మేసిదోనియాను ఆక్రమించుకున్నాయి. వయస్సులో చిన్నవి అయినా బాల్కన్ దేశాలు ఇంతటి అఖండ విజయాన్ని సాధించినందుకు ప్రపంచమంతా హర్షించింది.

జాగ్రెబ్ విద్యార్థులు బాల్కన్ దేశాల్ని బలపరుస్తూ బ్రహ్మాండమైన ఆందోళన జేశారు. కార్ఖానాలో పనిజేస్తూ ఉన్న వర్కర్లనికూడా యుద్ధానికి సహాయం చేయవలసింది అని విజ్ఞప్తి చేశారు. తమ శక్తి కొలది సహాయం చేయడానికి వర్కర్సుకూడా ముందుకు వచ్చారు. వెంటనే ఒక కమిటీని కూడా ఎన్నుకున్నారు. ఆ కమిటీలో టిటోకూడా ఒక ప్రముఖసభ్యుడైనందువల్ల యజమానులతన్ని డిస్మిస్ చేశారు. కాని వర్కర్సు అందరూ ఐక్యంగాఉండి మళ్ళీ తీవ్రమైన ప్రచారం సాగించడం వల్ల చివరకు యజమానులు లొంగిరాక తప్పిందికాదు. తర్వాత రెండు సంవత్సరాల్లో చెప్పుకోదగ్గ మరేవిశేషం లేకుండా కాలం గడచిపోయింది.

మొదటి ప్రపంచయుద్ధం

1914లో ప్రథమ ప్రపంచమహాయుద్ధం ఆరంభమయింది. జాగ్రెబ్ మీద అధికారం చలాయిస్తూఉన్న ఆస్ట్రియన్ ప్రభుత్వం కూడా యుద్ధం లోకి దిగింది. తరతరాలనుంచి ఆస్ట్రియా సామ్రాజ్యం యొక్క ఇనుప సంకెళ్ళలోబడి నలిగిపోతూఉన్న స్లావ్ ప్రజలు ఎప్పుడు ఈ పీడ వదిలి పోతుందిరా బాబో అని లోలోపల శాపనార్థాలు పెడుతూ ఉన్నారు. ఈ విషయాన్ని ఆస్ట్రియన్ ప్రభుత్వంకూడా గ్రహించకపోలేదు. అందువల్లనే కార్ఖానాలో పనిజేసే వర్కర్లని అసలు యుద్ధరంగానికే పంపించదలచుకో లేదు. కాని పరిస్థితులు క్రమ క్రమంగా వాళ్ళ చేతుల్లోనుంచి జారిపోతు న్నాయి. కార్పేథియన్స్ వైపుగుండా రష్యన్ ప్రభుత్వంకూడా ఒక బ్రహ్మాం డమైన దండయాత్ర లేవదీసింది. ఈదెబ్బతో ఇదివరకే ఇటాలియన్ రంగం లో పోరాడుతూఉన్న ఆస్ట్రియన్ ప్రభుత్వం పని ఉక్కిరి బిక్కిరి అయింది. వేరే గత్యంతరంలేక హడావిడిగా కార్ఖానా వర్కర్నుకూడా-టిటోతోసహా యుద్ధరంగానికి పంపించింది. ఆస్ట్రియన్ దుస్తుల్లోఉన్న ఈ స్లావ్ సైన్యం అవకాశం దొరికితే చాలు తమ ఆస్ట్రియన్ ప్రభుత్వాన్నే దెబ్బగొట్టాలని ఎన్నాళ్ళనుంచో ఎదురు చూస్తూఉంది. ఆస్ట్రియన్ ప్రభుత్వం స్లావ్స్‌ను మొదటినుంచి స్లేవ్స్ (బానిసలు) గానే చూస్తూ ఉండేది. అందువల్ల స్లావ్స్ సైన్యం గ్రూపులు గ్రూపులుగా డివిజన్లకు డివిజన్లే బుద్ధి పూర్వ కంగా రష్యన్ సైన్యానికి లొంగిపోయింది.

దీనికి కారణం ఆస్ట్రియన్ ప్రభుత్వంమీద రగుల్కొంటూ ఉన్న ద్వేషమే. అంతేకాని జారిస్టు రష్యా మీదఉన్న ప్రేమకాదు. రష్యన్ ప్రభు త్వంకూడా ఎప్పుడో తుప్పు పట్టిపోయిన సామ్రాజ్యవాద నిరంకుశ ప్రభు త్వమే అని టిటో బహిరంగంగా ప్రచారంచేస్తూ ఉండేవాడు. ఈ సంగతి అధికారులకు తెలిసింది. వెంటనే టిటోని అరెస్టుజేసి జైల్లో బంధించారు.

రెడ్ఆర్మీ సోల్జర్ (ఎర్ర సైనికుడు)

ప్రపంచయుద్ధం సమాప్తి అయింది. ఈ యుద్ధఫలితంగా మొత్తం ప్రపంచంలో ఆరోవంతు భూభాగంలో ప్రప్రథమంగా సోషలిస్టు ప్రభుత్వం ఏర్పడింది. రైతు కూలీరాజ్యం స్థాపించబడింది. పట్టపగలే ప్రజల కష్టార్జితాన్ని దోచుకొని మజాకోసం మానవ హింసచేసే ఒక పెద్ద బందిపోటు దొంగ అయిన జారు ప్రభువుని తలకాయనరికి అవతల పారేశారు. రైతు కూలీలే రాజ్యాధికారాన్ని వశపరుచు కున్నారు. తమ కష్టజీవుల రాజ్యాన్ని కాపాడే స్వంతసైన్యాన్ని-రెడ్ ఆర్మీని- నిర్మించుకున్నారు.

ఎర్రసైన్యం వెంటనే జైళ్ళతాళాల్ని బద్దలు గొట్టింది. బందిఖానాల్లో బంధించబడిన ఖైదీలందర్నీ ఇష్టమైతే స్వేచ్ఛగావచ్చి తమ రెడ్ ఆర్మీలో చేరమని హృదయ పూర్వకంగా ఆహ్వానించింది. ఇదంతాచూచి టిటో ముగ్ధుడై పొయ్యాడు. తమ ఊరుపేరు అడుగలేదు. కులమతాల్ని ప్రశ్నించలేదు. ఏ దేశస్థుడైనా ఏమతస్థుడైనా సరే కష్టజీవులందరూ ఒకటే అనే సత్యాన్ని టిటో ఈ సందర్భంలోనే మొట్ట మొదటిసారి గుర్తించాడు. ఖైదీలందరు మహాసంతోషంగా రెడ్ ఆర్మీలో సైనికులుగా చేరారు. చిన్నప్పటినుంచి టిటో రెక్కలు ముక్కలు చేసుకొని చెమటోడ్చి కష్టపడి పనిచేసే కమ్మరిబిడ్డ. కాబట్టి కష్టజీవుల ప్రభుత్వాన్ని స్థిరంగా నెలకొల్పడానికి తన సర్వశక్తులు ధారపోశాడు. అహోరాత్రాలు కష్టపడ్డాడు. వీరోచితంగా రెడ్ ఆర్మీకి ముందుండి పోరాడాడు. దానిసత్వంలోబడి క్రుగ్గిపోతూఉన్న ప్రపంచ కష్టజీవు లందరికి సోవియట్ రష్యాయే ఆశాజ్యోతి అని గ్రహించాడు. అనేక యుద్ధ రంగాల్లో-సైబేరియాలో, ఫిన్లండ్‌లో, బాల్టిక్ దేశాల్లో, కాకేసస్‌లో, క్రిమియాలో-హోరాహోరిగా రెండు సంవత్సరాలు పోరాడాడు. ఎన్ని ఇబ్బందులు వచ్చినా ఎదుర్కొన్నాడు. నిరుత్సాహంతో అప్పుడప్పుడు కండ్లు తేలవేసే సోదరసైనికుల్లో నూతనోత్సాహాన్ని పురికొల్పాడు. రష్యా అంతర్యుద్ధంలో ఒక ప్రముఖపాత్ర వహించాడు. ఈ యుద్ధంద్వారా ఎంతో గొప్ప అనుభవాన్ని సంపాదించాడు.

విపురుగప్పిన విప్పులాగాఉన్న రైతు కార్మికవర్గంలో అంతర్భూతంగా ఎంత విప్లవాగ్ని రగుల్కొంటూఉందో కండ్లారా చూశాడు. అతని హృదయంలో ఒక అచంచలమైన ఆత్మవిశ్వాసం కలిగింది. యుగోస్లేవియాలో మాత్రం ఈలాటి విప్లవం ఎందుకు తీసుకరాగూడదు అనుకున్నాడు. తన మాతృభూమిలో కూడా రైతు కూలీ రాజ్యాన్ని స్థాపించడమే తన జీవిత పరమావధి అని నిశ్చయించుకున్నాడు.

పార్టీ నిర్మాణం

రష్యాలో అంతర్యుద్ధంముగిసింది. ఈ అంతర్యుద్ధంలో అనేకరకాల దెబ్బలు తిని టిటో చక్కటి అనుభవాన్ని గడించి మాతృభూమికి తిరిగి వచ్చాడు. రష్యాలో ఉన్న సమయంలోనే ఒక రష్యన్ స్త్రీని పెండ్లి చేసుకున్నాడు. ఒక కొడుకుకూడా జన్మించాడు. అతని పేరు జర్కో. మొన్న జరిగిన ద్వితీయ ప్రపంచమహాయుద్ధంలో వీరోచితంగా పోరాడి తండ్రికి మించిన కొడుకు అనిపించుకున్నాడు. యుద్ధంజేస్తూ ఉన్నసమయంలో కామ్రేడ్ జర్కో ఒక చెయ్యి విరిగి పోయింది. జర్కో ప్రదర్శించిన అకుంఠిత ధైర్య సాహసాల్ని సోవియట్ ప్రభుత్వం ఎంతో ప్రశంసించింది. హీరో ఆఫ్‌ది సోవియట్ యూనియన్ అనే బిరుదునుకూడా బహూకరించి ఎంతో సన్మానించింది.

భార్యా పుత్రుల్నికూడా టిటో తనతోపాటు యుగోస్లేవియాకు తీసుకు రావాలని అనుకున్నాడు. కాని యుగోస్లేవియా ఆంతరంగిక పరిస్థితులు ఆందోళన కరంగా ఉండడంవల్ల ఆకోర్కె నెరవేరలేదు. భార్యా పుత్రులు మాస్కోలోనే ఉండిపొయ్యారు. టిటో ఒక్కడే స్వదేశానికి తిరిగి వచ్చాడు. యుగోస్లేవియాలో టిటో తన రాజకీయ జీవితాన్ని ప్రారంభించబోయేముందు అక్కడి పరిస్థితులు ఏలాఉన్నాయో ఒకసారి పరిశీలించుదాం.

రాజ్యాధికారం అంతా సెర్బియన్ రాజులచేతుల్లో ఉంది. సెర్బియన్లు తమ తెగకు చెందని ఇతర జాతుల్ని బానిసలకంటె హీనంగా పరిగణిస్తూ ఉన్నారు. కులమత ద్వేషాలు రెచ్చగొట్టి తమ నిరంకుశాధికారాన్ని సురక్షితంగా ఉంచుకోవాలని కుట్రలు పన్నుతూ ఉన్నారు. ప్రజా ప్రభుత్వం కావాలని దేశమంతటా తీవ్రమైన ఆందోళన బయలుదేరింది. తత్ఫలితంగా 1920 నవంబరు 28 వ తేదీన ఎన్నికలు జరిగాయి. మొట్టమొదటిసారి జరిగినఎన్నికల్లోనే ప్రభుత్వపక్షం చిత్తుఅయింది. ఎన్నికల ఫలితాల్ని ఒకసారి పరిశీలిస్తే ఈ విషయం స్పష్టం అవుతుంది.

ప్రభుత్వపక్షం	285000
డెమాక్రటిక్ పార్టీ	320000
క్రోట్ కర్షకపార్టీ	230000
కమ్యూనిస్టుపార్టీ	190000
రైతు పార్టీ	152000
స్లావిన్ క్లెరికల్ పార్టీ బోజ్నియన్ ముస్లింపార్టీ	100000
సోషలిస్టుపార్టీ	53000

ప్రభుత్వ వ్యతిరేకపక్షాలకి వచ్చిన వోట్లనుచూచి ప్రభుత్వం హడలి పోయింది. ప్రజాస్వామిక పద్ధతులతో ఇక తన హక్కులను కాపాడు కోవడం అసంభవం అని తేలిపోయింది. బహిరంగంగా దుర్మార్గానికి ఒడి గట్టింది. 59 మంది కమ్యూనిస్టు ప్రతినిధుల్ని పార్లమెంటునుంచి బహిష్క రించింది. రాజభక్తిపరులుకారనే సాకుచెప్పి క్రోట్ కర్షకపార్టీ ప్రతినిధుల్ని వెళ్ళగొట్టింది. ఎన్ని ఘోరాలుచేసినప్పటికి రెండోసారి జరిగిన ఎన్నికల్లో మొత్తం 294 మంది ప్రతినిధుల్లో 151 మంది ప్రభుత్వ వ్యతిరేక పక్షాలకి చెందినవారే తిరిగి ఎన్నుకోబడ్డారు. దీనితో ప్రభుత్వానికి మరీ కంగా రెత్తింది. రైతునాయకుడయిన రేడిచ్ ని అసెంబ్లీహాల్లోనే ఒకప్రభుత్వప్రతి నిధి రివాల్వర్ తో ఘోరంగా కాల్చివేశాడు. ప్రజలలో ప్రభుత్వమంటే నానాటికి అసంతృప్తి పెచ్చుపెరిగిపోతూఉంది. నామమాత్రమైన బూర్జువా ప్రజాస్వామికం చాటునకూడా ఇక తమదొంగనాటకం సాగదని ప్రభుత్వం గ్రహించింది. 1929 జనవరి 6 వ తేదీన పార్లమెంటునే రద్దుజేసి సర్వాధికారాలు అలెగ్జాండరు రాజే వశపర్చుకున్నాడు. నూటికి మూడుపాళ్లు ఫాసిస్టు ప్రభుత్వాన్ని నెలకొల్పాడు.

ఫాసిస్టు ప్రమాదాన్ని ఎదుర్కోడానికి కమ్యూనిస్టుపార్టీ నిర్మాణాన్ని ఇతోధికంగా బలపర్చడమే సరియైన మార్గమని టిటో గ్రహించాడు. రైతు కూలీలు వగయిరా కష్టజీవులందరు తమతమ వర్గసంఘాల్లో సంఘటితమై తమ హక్కులకోసం తీవ్రంగా పోరాడాలి. ఈ ప్రజా సంఘాలన్నిటిని ఒక సక్రమ పద్ధతిలో నడిపించడానికి క్రమశిక్షణకలిగి నిర్మాణయుతంగా

పనిచేసే కమ్యూనిస్టుపార్టీ ఎంతో అవసరం. ఇంతకు పూర్వం రష్యాలో తాను గడించిన అనుభవం యుగోస్లేవియన్ కమ్యూనిస్టుపార్టీ నిర్మాణంలో టిటోకి ఎంతో ఉపయోగపడింది. జారు ప్రభుత్వంలో రష్యా ప్రజలు ఏ విధంగా బాధపడ్డారో అలెగ్జాండర్ ప్రభుత్వంలో యుగోస్లేవియా ప్రజలు కూడా అదేవిధంగా అనేకబాధలుపడుతూఉన్నారు. ప్రభుత్వయంత్రం అంతా అక్రమాల. అన్యాయాలమీద ఆధారపడి నడుస్తూంది. ఉద్యోగస్తుల్లో లంచ గొండితనం మితిమీరిపోతూంది. ప్రజాసామాన్యజీవితంనానాటికి దుర్భరం అవుతూఉంది. రైతు, కార్మికవర్గాలలో ఎన్నాళ్ళనుంచో అణగిమణిగిఉన్న విప్లవాగ్ని నేడు తన శత్రువుల్ని నాశనము చేయడానికి నాలుకలు సాచుతూ వుంది. మొట్టమొదటిసారి జరిగినఎన్నికలలోనే కమ్యూనిస్టుపార్టీ మొత్తం దేశంలో మూడో పార్టీగా ముందుకువచ్చిందంటే రైతు కార్మిక వర్గము విప్లవ పోరాటానికి సిద్ధంగా ఉందిఅని స్పష్టమవుతూవుంది.

మితవాదులలోను, మధ్యతరగతి ప్రజలలోకూడా ప్రభుత్వం అంటే తీవ్రమైన అసంతృప్తివుంది. కాబట్టి కమ్యూనిస్టుపార్టీ ఇతర రాజకీయ పార్టీలతో కూడా కలిసి పనిచేయాలసిన అవసరం ఎంతో ఉందని టిటో గ్రహించాడు. ప్రజాస్వామికాన్ని బలపరచే వివిధ జాతీయ శక్తులలో ఐక్యత తీసుక రావడానికై ప్రయత్నించాడు. అన్నిజాతులకు స్వయం నిర్ణయహక్కు ఉండాలని విరివిగా ప్రచారం చేశాడు. టిటో నాయకత్వం కింద కమ్యూనిస్టుపార్టీ మూడు పువ్వులూ ఆరుకాయలుగా దినదినాభి వృద్ధినంది యుగోస్లేవియా రాజకీయాల్లో ఒకప్రధానశక్తిగా తయారైంది.

అరెస్టు

కమ్యూనిస్టుపార్టీ బలపడుతూఉంటే నిరంకుశాధికారవర్గం చూస్తూ చేతులు ముడుచుకొని కూర్చుంటుందా? కమ్యూనిస్టుపార్టీని నిషేధిస్తూ శాసనాలమీద శాసనాలు చేసింది. కమ్యూనిస్టుపార్టీ సభ్యునికి 10 సంవత్స రాలనుంచి 15 సంవత్సరాల వరకు జైలుశిక్ష. అగ్రనాయకుకి మరణశిక్షఅని ప్రకటించింది. మరణ శిక్షకూడా గొంతుకు తాడుబోసి ఒక్కసారే లాగడం కాదు. చిత్రవధ. ఘోరాతిఘోరమైన చిత్రవధ.

1923 నుంచి టిటో రహస్యంగా ఉంది కమ్యూనిస్టుపార్టీ నిర్మాణానికి పూనుకున్నాడు. ఒక ఇల్లు ఒక ఊరు అంటూలేదు. దేశమంతా తిరుగుతూ ఉండేవాడు. టిటోని పట్టుకోడానికి ప్రభుత్వం భగీరథ ప్రయత్నం చేసింది. కార్మికులకు పోలీసులకు మధ్య అనేక దెబ్బలాటలు జరుగుతూ ఉండేయి. టిటోని పట్టుకోడానికి పోలీసులు ఊరూరూ తిరిగారు. దేశమంతా గాలించారు. ఎలాగయితేం చివరకు చచ్చీచెడిసాధించారు.

బెల్గ్రేడ్ కేఫ్‌లో వర్కర్లందరు రహస్యంగా సమావేశమై పార్టీ విషయాలు చర్చిస్తూ ఉండేవాళ్ళు. ఇదిచాలా సురక్షితమైన స్థలం. ఇందులో రెండు గదులున్నాయి. రెండువైపుల రెండుద్వారాలు ఉన్నాయి. పోలీసులు వస్తూఉన్నట్లు ఆచూకీతెలిస్తే వెంటనే వర్కర్లందరు దొడ్డి గుమ్మంగుండా దగ్గరలో ఉన్న రైల్వేక్వార్టర్సువైపు పరుగెత్తే వాళ్లు. ఆ ప్రాంతంలో ఉన్న ప్రతి స్త్రీ ప్రతి పురుషుడు పార్టీ సానుభూతిపరులే. అందువల్ల పోలీసుల కంటబడకుండా తేలికగా తప్పించుకోగలిగేవాళ్ళు.

కాని ఈసారి (1928) పోలీసులు ప్రత్యేక కట్టుదిట్టాలతో తయారయ్యారు. ఒక గ్రూపు యింటిముందు కాపలావుంది. మరోగ్రూపు మరతుపాకులతో సహా దొడ్డిగుమ్మముదగ్గర పొంచికూర్చుంది. మరికొందరు ముందే యింటిపైకెక్కి కప్పుమీద కూర్చున్నారు. ఒక పోలీసువాడు ఇంట్లోకిప్రవేశించాలని గుమ్మంలో అడుగుపెట్టాడు. వెంటనే అతన్నికాల్చివేశారు. రెండువైపులనుంచి కాల్పులుసాగాయి. అసంఖ్యాకులైన సాయుధ పోలీసులతో ఆ కొద్దిమంది ఎందాక పోరాడగలుగుతారు. అందర్నీ అరెస్టుజేసి జైల్లో బంధించారు. ఒక నెలరోజులు గడిచిన తర్వాత కేసు విచారణకు వచ్చింది. పోలీసులు ఎన్ని అవస్థలుపడ్డా టిటోను కమ్యూనిస్టు ఆర్గనైజరు అని రుజువుచేయలేక పోయారు. అందువల్ల టిటోకు ౕ సంవత్సరాల జైలు శిక్ష విధించబడింది.

21

నిరశనవ్రతం

సార్జెంటును అర్జెంటుగారమ్మని కబురుజేశాడు జైలుగవర్నరు. సార్జెంటు నిమిషాలమీద హాజరై శాల్యూట్ చేసి గవర్నరు ముందు చేతులు జోడించి నుంచున్నాడు.

"ఇదిగో లిస్టుచూడు. ఇందులో నీకు తెలిసిన వాళ్ళెవరైనా ఉన్నారా ?"

"లేరుప్రభూ"

"జోసెఫ్‌బ్రాజ్ (టిటో అసలుపేరు) అనే అతన్ని ఎరుగుదువా ?"

"నేను ఇదివరకెప్పుడూ ఆ పేరు వినలేదండి"

"అయితే ఇక్కడెందుకున్నావు. గాడిదల్ని కాయడానికా ? ఈ గాడిద (బ్రాజ్) మూలాన మా ఉద్యోగాలు ఊడిపోయే రోజులువచ్చాయి"

(సార్జెంటు గడగడలాడుతూ) "అదేమిటి మహాప్రభూ అలా సెలవిస్తున్నారు. ఎవరు ఆ బ్రాజ్"

(గవర్నరు మండిపడుతూ) ఎవడా ? వాడే. ఆ కమ్యూనిస్టులీడరు.

(సార్జెంటు ఆశ్చర్యంగా) ఇంకా లీడరెవరండి బాబుగారూ, కమ్యూనిస్టు లీడర్ని ఇదివరకే హతమార్చేశాంగా ?

"ఒకడుజస్తే లక్షమంది పుడుతున్నారు."

ఎంతమందినిచంపినా మిడతలదండులాగా మళ్ళీ పుట్టుకొస్తూనే వున్నారు.

"నిజమేనండిప్రభూ"

"ఏడ్చినట్లేఉంది నీవ్యవహారం. ఈగాడిద బ్రాజ్ వస్తూవున్నాడని విని ఖైదీలందరికి మహాసంబరంగావుంది. ఎగిరి గంతులు వేస్తున్నారు.

ఇంతలోనే 46 గురు ఖైదీల్ని జైలుకు తీసుకొని వచ్చారని గవర్నరుకు (జైలుసూపరింటెండెంటు) కబురువచ్చింది.

ఆ ఇద్దరూ ఇంకాకొంచెం సేపు గుసగుసలాడి ఖైదీలదగ్గిరకు వచ్చారు. వెనకటి ఆచారం ప్రకారం గవర్నరు ప్రారంభోపన్యాసం చేశాడు.

ఖైదీలందర్ని క్రమశిక్షణ కలిగి మెలగమని హెచ్చరించాడు. ఈ జైల్లో మీపప్పులుడకవని బెదరించాడు. "ఆత్మహత్య చేసుకోవాలనుకుంటారేమో ఆ ఆటలు నాముందు సాగవు" అని నిప్పుదొక్కిన కోతిలాగా అటూఇటూ కాసేపు చిందులు దొక్కాడు. పారిపోవడానికి ప్రయత్నిస్తారేమో అందుకు తగిన జాగ్రత్తముందే తీసుకున్నాం అని మీసం దువ్వుకుంటూ జైలుకు చుట్టూ నాలుగువైపుల అమర్చబడిఉన్న మరతుపాకులవైపు కోరచూపులు చూశాడు. ఉపన్యాసం ముగిసింది.

"ఎవరు మీలో జోసెఫ్ బ్రాజ్" అని ప్రశ్నించాడు గవర్నరు. నేనే అని ముందుకువచ్చి నుంచున్నాడు టిటో. సరే, నీవు ఒక్కడివి నాతోపాటురమ్మని గవర్నరు టిటోను వేరే గదిలోకి తీసికెళ్ళాడు. కూర్చో. మని ఒక కుర్చీని చూపించి గవర్నరు వెళ్ళిపొయ్యాడు. ఇంతలోనే మరో మనిషివచ్చి మాట్లాడకుండా టిటో ప్రక్కన నుంచున్నాడు. ఏవో కొన్ని ప్రశ్నలడగడం కోసం తనను ఇక్కడ కూర్చోమని ఉంటారని టిటో అనుకున్నాడు. కాని ఎంతసేపు చూచినా ఎవరూరాలేదు. "ఎందుకోసం నన్నిక్కడ కూర్చోబెట్టారు" అని టిటో తన ప్రక్కన నుంచున్న మని షిని అడిగాడు. అతను తనకేమీ తెలియదని సమాధానం ఇచ్చాడు. కూర్చోని కూర్చోని టిటో ప్రాణం విసిగిపోయింది. అసలే ప్రయాణ బడ లిక. అందులో రెండురాత్రుల నుంచి కంటిమీద కూర్కు అంటే ఏమిటో ఎరగడు. కండ్లు మూసుకు పోతున్నాయి. నిద్రమైకంతో తల ఒక ప్రక్కకు వాల్చాడు. వెంటనే పక్కన నుంచోనున్న ఆకాపలా వాడు లేవగొట్టాడు. టిటో మళ్ళీ కొంచెంసేపు లేచికూర్చున్నాడు. కొంత సేపటికి మళ్ళీ నిద్రవచ్చింది. కాపలావాడు మళ్ళీ లేవగొట్టాడు. "ఆఫీ సులో నిద్రపోవడం తప్పు" కాబట్టి లేవగొట్టాడేమోలే అనుకున్నాడు టిటో. ఇలాగే నాలుగయిదు సార్లు జరిగింది. టిటో ఇక సహించలేక పొయ్యాడు.

"మీరుజేసే చిత్రవధల్లో ఈ పద్ధతికూడా ఒకటా? అని మండి పడుతూ అన్నాడు టిటో. "ఇది కొత్తదేమీ కాదు. పాతదే. ఇప్పటికి

రెండు సంవత్సరాలనుంచి దీన్ని అమలు పరుస్తున్నాం" అని జవాబు చెప్పాడు కాపలావాడు.

టిటో మళ్ళీ కండ్లు మూసుకున్నాడు. ఎంత ఆపినా ఆగకుండా నిద్ర ఊగుతూఉంది. ఇలా లేవగొడితే లాభం లేదనుకొని బొక్కెనతో నీళ్ళు తీసుకొనివచ్చి ఒక్కసారిగా టిటో ముఖంమీద కుమ్మరించాడు. టిటో కూర్చున్న కుర్చీని బైటికి లాగేశాడు. ఆవిధంగా రెండు రోజులు టిటోని నిద్రబోనివ్వకుండా నిలువుగాళ్ళమీద నుంచో బెట్టారు.

అమానుషమైన ఈలాంటి బాధల్ని ఖైదీలు ఎంతోకాలం సహించ లేక పొయ్యారు. ఖైదీలంతా రహస్యంగా సమావేశమై నిరశన వ్రతం చేయడానికి నిశ్చయించుకున్నారు. ఇంతకంటే వేరే గత్యంతరంలేదు అని టిటో ఖైదీలందరికి నచ్చజెప్పాడు. ఈ జైల్లో రెండువేలమంది ఖైదీలు ఈ విధంగా హృదయ విదారకంగా మరణించడం అంటే సామాన్యమైన విషయంకాదు. మనమంతా ఒకే మాటమీద ఒకే పట్టుదలతో ఉంటే చివ రకు ప్రభుత్వం లొంగి తీరుతుంది. ఖైదీలందరు మనస్ఫూర్తిగా సమ్మతించారు. జైల్లో ఈ విధంగా కుళ్ళి కుళ్ళి చచ్చేదానికంటె నిరశన వ్రతమే మంచిది అని ఏకగ్రీవంగా నిర్ణయించుకున్నారు. నిరశనవ్రతం ఆరంభ మయింది.

ఈ వార్తవిని గవర్నరు (జైలు సూపరింటెండెంటు) ఉగ్రుడై పొయ్యాడు. ముందు నిరశనవ్రతం మానేస్తేనే కాని మీ డిమాండ్సును గురించి ఆలోచించనని కబురుచేశాడు. ఖైదీలు అందుకు అంగీకరించలేదు. ఖైదీల్లో ముఖ్యులుగా - రింగ్ లీడర్సుగా - ఉన్న పదిమందిని - టిటోతో సహా - వేరే ఒక ప్రత్యేక గదిలోబంధించారు. ఈ పదిమందిని అమాను షంగా అతిఘోరంగా హింసించారు. వేళ్ళకు గోళ్ళకు మధ్య చిన్నచిన్న మేకులు దిగగొట్టారు. ఒంటిమీద దెబ్బలుకనబడకుండా వుంటానికి యిసుక సంచులతో ఒళ్ళుఅంతా గుల్ల అయ్యేటట్లు బాదగొట్టారు. చరిత్రలో ఇంతవర కెన్నడూ కనివిని ఎరుగని ఘోరాతిఘోరమైన హింసాపద్ధతుల్ని అవలంబిం చారు. మరునాడు గదితలుపులు తెరిచిచూస్తే పదిమందిలో ఇద్దరు చచ్చిపడి యున్నారు. తక్కిన ఎనమండుగురు స్పృహలేకుండా శవాల్లాగ పడి

వున్నారు. స్పృహవచ్చినతర్వాత మళ్ళీ ఆ ఎనమందుగుర్ని ఇసుకబస్తాలతో చావమోదారు. చేతివ్రేళ్ళను తాడుపేనినట్లుగా మెలికలు దిప్పి మెలిచి వేశారు. తలమీదఉన్న వెంట్రుకలన్నీ పీకేశారు. శరీరమంతా ఆపాద మస్తకం నెత్తురుముద్దలాగా అయిపోయింది. ఈ రాక్షస కృత్యాల ఫలితంగా మిగిలిన ఎనమందుగురిలో ఇంకా ఐదుగురు చచ్చిపోయారు. స్మృతి లేకుండా పడిపోయివున్న సమయంలో ఎనీమాద్వారా ఖైదీల పేగుల్లోకి ఉప్పునీళ్ళు ఎక్కించారు.

ఈ హత్యాకాండతో జైలంతా గుజగుజలాడిపోయింది. ఖైదీలు తమ నాయకులుబడే ఈ నరకబాధల్ని చూడలేకపోయారు. 'గెలుపునాదే' అనిగవర్నరు సంతోషిస్తే సంతోషించనివ్వండి. ఇంతటితో నిరశన వ్రతం మానేద్దాం అని నిశ్చయించుకున్నారు. నిరశనవ్రతం మానేస్తే టిటోను, చావగా బదికిన మిగతా ఇద్దర్నీబాధించను అని గవర్నరు వాగ్దానము చేశాడు. వ్రతభంగమయినాసరే టిటోని రక్షించుకుందామనుకున్నారు. కాని ఇందుకు టిటో అంగీకరించలేదు. మా ప్రాణంపోతే పోయింది. మీరు మాత్రం పట్టినపట్టు వదలకండి అని గట్టిగా పట్టుబట్టాడు. టిటోమాటను తోసివేయలేకపోయారు. నిరశనవ్రతాన్ని కొనసాగించారు. దేశమంతటా బ్రహ్మాండమైన ప్రజాందోళన బయలుదేరింది. చివరకు ఆ మొండి ప్రభుత్వం కూడా లొంగక తప్పిందికాదు. గవర్నరుని డిస్మిస్‌చేశారు. ఖైదీల కోర్కెలు అంగీకరించబడ్డాయి. ఉపవాసఫలితంగా జైళ్ళపరిపాలన కొంతవరకు సంస్కరింపబడింది. ఖైదీలకు వ్రాసుకోడానికి, చదువుకోడానికి కొన్ని సౌకర్యాలు సమకూరాయి. యుగోస్లేవియా చరిత్రలో ఈ నిరశన వ్రతం సువర్ణాక్షరాలతో రాయదగిన ఒక అపూర్వఘట్టం. ఈ నిరశన వ్రతాన్ని గురించి నేటికి యుగోస్లేవియా ప్రజలు ఎన్నోకథలుచెప్పుకుంటూ ఉంటారు. న్యాయసమ్మతమైన హక్కులకోసం పోరాడి ప్రాణాల్నిసైతం బలియిచ్చిన ఆ విప్లవమూర్తుల్ని వేనోళ్ళ కొనియాడుతూ ఉంటారు. ఆనాడు జైలు అధికారులు పెట్టిన బాధలవల్ల టిటో ఆరోగ్యం పూర్తిగా చెడిపోయింది. మళ్ళీ మామూలు మనిషికావడానికి తర్వాత నాలుగు సంవత్సరాలు పట్టింది.

అజ్ఞాతవాసం

ఐదుసంవత్సరాల జైలుశిక్షపూర్తిచేసి 1932 లో టిటో బెల్గ్రేడ్ పట్టణానికి తిరిగి వచ్చాడు. ఒక్క సోవియట్ రష్యామినహా మిగతా ప్రపంచమంతా ఆర్థిక మాంద్యంతో కుంగిపోతూఉన్న రోజులవి. యుగోస్లేవియా ఆర్థిక పరిస్థితిగూడా పూర్తిగా దెబ్బతిని పోయింది. రైతుజీవితం దుర్భరమయింది. ఒక బండిగోధుమలు అమ్మినా ఒక చెప్పులజతకూడా రావటల్లేదు. అలెగ్జాండర్ రోజు తన దోపిడివిధానాన్ని మరీ తీవ్రతరం చేశాడు. దేశమంతటా ప్రభుత్వ దమనవిధానం విచ్చలవిడిగా నృత్యం చేస్తూఉంది. రైల్లో ప్రయాణం చేయాలన్నా పోలీసుల దగ్గిరనుంచి పర్మిషన్ తీసుకోవాలి. అలెగ్జాండర్ పరిపాలన ఎంతఅధ్వాన్నంగా ఉందో తెలియజేయడానికి ప్రభుత్వన్యాయశాస్త్రంలో నుంచి మచ్చుకొక ఉదాహరణ చూస్తే తెలుస్తుంది.

"కమ్యూనిస్టుపార్టీతో సంబంధం ఉన్నది అని అనుమానం కలిగితే (సాక్ష్యం లేకపోయినా సరే, రుజువుకాకపోయినా సరే) ద్వీపాంతరవాస శిక్షవిధించవచ్చు. లేక ముత్తాత మునిమనుమడు (దూరపుచుట్టరికం) కమ్యూనిస్టుపార్టీసభ్యుడయినా సరే మొత్తం కుటుంబానికే ద్వీపాంతరవాస శిక్ష విధించవచ్చు. గ్రామంలో ఉన్న కమ్యూనిస్టుల్ని ఆ గ్రామప్రజలే స్వయంగా పట్టుకొచ్చి పోలీసులకు ఒప్పగించాలి. అలాచేయని పక్షంలో మొత్తం ఆగ్రామాన్నే - ఆబాలగోపాలం అందర్నీ - మరొక ద్వీపానికి లేక ప్రదేశానికి దిగుమతి చేయవచ్చు. ఈ విధంగా ఖాళీఅయిన గ్రామాలకు రాజభక్తిపరులైన కొత్తప్రజల్ని ఎగుమతిచేయాలి."

హిట్లర్ హిమ్లర్ వగైరా ఫాసిస్టు నాయకుల్ని కూడా అలెగ్జాండర్ ప్రభుత్వం ఎలా తలదన్నిపోయిందో చూడండి.

ఈలాంటి భయంకరపరిస్థితుల్లో టిటో మళ్ళీ రాజకీయరంగంలో ప్రవేశించాడు. క్రమశిక్షణ కార్యదక్షతలేని లక్షలాది సభ్యులకంటె చక్కని క్రమ శిక్షణ కలిగి నిర్మాణయుతంగా పనిజేసే సభ్యులు కొన్ని

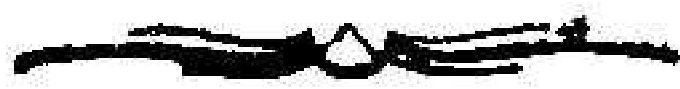
వందలమంది అయినాసరే మంచిదే అన్నాడు. "గంపెడు గుల్కకాల్ కలుగు కన్నను రత్నమొకండు చాలదే" అనే సిద్ధాంతాన్ని ఆచరణలో బెట్టాడు. విప్లవవ్యల్లాంటి కొద్దిమంది పార్టీసభ్యులతోనే కార్యక్రమం సాగించాడు. అజ్ఞాతవాసంలో ఉంటూనే కార్మికసంఘాన్ని మంచికట్టు దిట్టాలతో నిర్మించాడు ప్రభుత్వ దమన విధానాన్ని అసహ్యించుకునే జాతీయశక్తులన్నింటినీ ఐక్యంజేశాడు.

యూరోప్ ఖండ పరిస్థితులు మహా అల్లకల్లోలంగా ఉన్నాయి. జర్మనీలో హిట్లర్ డిక్టేటరు అయ్యాడు. ఇతర దేశాల్లోకూడా ఫాసిస్టు ప్రమాదం నానాటికి పెచ్చు పెరిగిపోతూఉంది. యుగోస్లేవియాలో ఇది వరకే ఫాసిస్టు ప్రభుత్వాన్ని నెలకొల్పిన అలెగ్జాండర్‌ని మాసిదోనియన్ దేశభక్తుడు ఖూనీ చేశాడు. అలెగ్జాండర్ కొడుకైన పీటరు 11 సంవత్స రాల పిన్నవయస్కుడు. కాబట్టి రాజకార్యాలన్నీ అతని దగ్గిర బంధువైన పాల్ చూస్తూ ఉండేవాడు. అలెగ్జాండర్ పరిపాలనకు నీతి బాహ్యుడైన పాల్ పరిపాలనకు తేడా ఏమీలేదు. ఇంకా కొంచెం అలెగ్జాండరే మెరుగు అనిపించాడు పాల్. 1917 విప్లవానికి పూర్వం రష్యాలో ఇతనికి పెద్ద పెద్ద ఎస్టేట్లు ఉండేవి. విప్లవానంతరం సోవియట్ ప్రభుత్వం జమీందారీ విధానాన్ని పూర్తిగా రద్దుచేసింది. అందువల్ల పాల్‌కు సోవియట్ ప్రభుత్వమన్నా కమ్యూనిస్టుపార్టీ అన్నా అరికాలిమంట నెత్తికెక్కుతుంది. ఫాసిస్టు హిట్లర్ని పూర్తిగా బలపర్చాడు. దీన్ని అవకాశంగా తీసుకొని జర్మన్ సి.ఐ.డి. లు మెల్లమెల్లగా యుగోస్లేవియా రక్తనాడుల్లో ప్రవేశించారు. ఆయువుపట్లు పట్టుకున్నారు. రాజ్యాంగ యంత్రంలోని కీలకస్థానాలన్నీ తమ చేతుల్లో ఉంచుకున్నారు.

కమ్యూనిస్టు పార్టీ ఈ ఫాసిస్టు ప్రమాదాన్ని ముందే గుర్తించింది. నాజీ ఎత్తులకు పై ఎత్తులు వేసింది మేధావుల్లోను మధ్య తరగతి ప్రజల్లోను విసుగు విరామం లేకుండా ముమ్మరంగా నాజీ వ్యతిరేక ప్రచారాన్ని సాగించింది. అన్ని ప్రభుత్వశాఖల్లోను కమ్యూనిస్టుపార్టీ కూడా ఒక బలమైన స్థానాన్ని సంపాదించుకుంది. ప్రభుత్వం చెప్పుచేతల్లో పనిచేస్తూ

ఉన్న ట్రేడ్‌యూనియన్‌లో ప్రవేశించింది. సైనికుల్లో పోలీసుల్లోకూడా దూరి పనిచేసింది.

కమ్యూనిస్టు పార్టీ అవలంబించిన ఈ నూతన విధానం నూటికి నూరువంతులు జయప్రదం అయింది. ఎటు జూచినా కమ్యూనిస్టు ఘాతమే ఎదురు అవుతూఉంది. ప్రభుత్వానికి తల తిరిగిపోయింది. ఎవరు కమ్యూనిస్టులో ఎవరు కారో తెలుసుకోవడం కూడా కష్టమైపోయింది. సైనికుల్లోను, పోలీసుల్లోను చివరకు పరిపాలన శాఖలోకూడా కమ్యూనిస్టులు జొరబడ్డారని అనుమానం వేసింది. అనుమానం తగిలిన ప్రతివాణ్నీ అరెస్టుచేసింది. ఒక్కొక్కప్పుడు మొత్తం డిపార్టుమెంటు మీదనే జులుం సాగించింది. తన కాళ్ళు తానే నరుక్కుంది. ఎలుకను పట్టుకోలేక తన కొంపకే చిచ్చుబెట్టుకుంది. ప్రభుత్వదమన విధానం శ్రుతి మించినకొలదీ ప్రజాస్వామిక శక్తుల్లో అభేద్యమైన ఐక్యత ఏర్పడింది. ప్రజా ఉద్యమాన్ని చూస్తే ప్రభుత్వం పని నిప్పుదొక్కిన కోతిలాగా అయింది. దేశాన్ని అంతా రక్త ప్రవాహంలో ముంచెత్తింది. ఒక్క టిటోను పట్టుకోడానికి ప్రత్యేకంగా 15 వేల మంది సి.ఐ.డి. ల్ని నియమించింది. ఎన్నివేలమంది సి.ఐ.డి. లు ఎన్నివేల కండ్లతో పొంచి చూస్తున్నా, వాళ్ళందర్నీ తప్పించుకుని టిటో నిరాఘాటంగా తన పని కొనసాగిస్తూనే ఉన్నాడు.

ఇంటర్నేషనల్ బ్రిగేడ్

హిట్లరు దండయాత్రకుపూర్వం యూరోపులోజరిగిన మహోమహత్తరవిషయం-స్పెయిన్ అంతర్యుద్ధంలో-టిటో ఎంత ప్రముఖపాత్ర వహించాడో తెలుసుకోవడంకూడా ఇక్కడ చాలా అవసరం.

ఇటలీలో ముస్సోలినీ, జర్మనీలో హిట్లరు అధికారంలోకి రావడంతో ఫ్రాంకోకు కూడా శివం ఎత్తింది. కొత్తగా స్థాపించబడిన ప్రజా ప్రభుత్వాన్ని కూలదోసి తానుకూడా అధికారంలోకి రావాలని ఫాసిస్టు ఫ్రాంకో అనేక కుట్రలు పన్నాడు. హిట్లరు ముస్సోలినీల సహాయంతో చివరకు బహిరంగంగా యుద్ధానికే దిగాడు. తమ 'చిట్టితమ్ముడు' ఫ్రాంకో సహాయానికి హిట్లరు ముస్సోలినీలు తండోప తండాలుగా ఫాసిస్టు సైన్యాల్ని స్పెయినుకు దిగుమతి చేశారు. ఫాసిస్టులు ఫాసిస్టుకు సహాయం చేస్తూఉంటే స్పెయిన్ ప్రజాప్రభుత్వానికి తోడ్పడటానికి ప్రపంచ ప్రజా హృదయం నూతనోత్సాహంతో ఉప్పొంగి పోయింది. కాని సామ్రాజ్యవాదులు సైంధవుల్లాగ పొంగిపొరలే ఆ ఉత్సాహానికి అడ్డు తగిలారు. ప్రజాస్వామిక వాదులమని చెప్పుకునే ప్రముఖ బ్రిటిష్ రాజకీయ నాయకులు"నాన్ఇంటర్వెన్షన్" ఇతర్లజోక్యంచేసుకోరాదుఅంటూ స్పెయిన్ యుద్ధంతో తమ కేమీ జోక్యం లేదని మడిగట్టుకొని దూరంగా కూర్చున్నారు. ప్రజా ప్రభుత్వాన్ని నాశనం చేయడానికి ఫాసిస్టు మార్గాన్ని సులభం చేశారు. సామ్రాజ్యవాదులు మొదటినుంచి ఫ్రాంకో అనే విషసర్పానికి పాలుబోసి పెంచారు. ఇప్పటికి పెంచుతూనే ఉన్నారు.

తమకేమీ సంబంధం లేదంటూ సామ్రాజ్యవాదులు చేతులు ముడుచుకొని కూర్చున్నంతమాత్రాన నిజమైన దేశభక్తులు నిరుత్సాహ పడలేదు. స్పెయిన్ ప్రజాస్వామికాన్ని రక్షించడానికి దేశదేశాల్లో ఉన్న దేశభక్తులంతా నడుంబిగించారు. మార్గమధ్యంలోఉన్న అభ్యంతరాలన్నిటినీ అతిక్రమించి స్పెయినుకు చేరుకున్నారు. ఫాసిస్టులతో హోరాహోరి పోరాడారు. అనేక మంది అక్కడే తమ అసువుల్ని కోల్పోయ్యారు. దేశభక్తికి

భౌగోళిక సరిహద్దులంటూ లేవని ప్రపంచానికి నిరూపించారు. సత్కార్యా చరణకు కులమతాలు, నల్లతెల్ల భేదాలు, అడ్డు పడవని ఒక మహోత్కృష్ట ఆదర్శాన్ని చాటారు. నవయువకులకు ఒక నూతన ఆశాజ్యోతిని జూపించారు. మూడంతస్థుల మేడల్లో హంసతూలికా తల్పాలమీద పవ్వళించి ఉబుసుపోకకు రాజకీయాలు ముచ్చటించే బూర్జువా నాయకులకు బుద్ధిజెప్పారు. ఇంతవరకు చరిత్రలో కనివిని ఎరగని ఒక మహోన్నతమైన ఆదర్శాన్ని ప్రపంచం ముందు ఉంచారు స్పెయిన్ యుద్ధరంగంలో వివిధదేశస్థుల, వివిధ మతస్థుల రక్తంకలిసి కాలువలు కట్టింది. నాయకులు సైనికులు ఒకే ఆదర్శంకోసం ఒకే సిద్ధాంతంకోసం — దుష్టుల్ని శిక్షించి సిష్టుల్ని రక్షించి ధర్మసంస్థాపనార్థం కత్తులు దూశారు. వీరవిహారం చేశారు. ప్రాణాల్ని బలిఇచ్చారు. ఇంగ్లండులో సుప్రసిద్ధ రచయిత అయిన రాల్ఫ్ ఫాక్స్ అందరికంటె ముందుండి పరోపకారార్థం ఆహూతి అయ్యాడు. ఇండియాలో సుప్రసిద్ధరచయిత ఐన ముల్క్‌రాజ్ ఆనంద్ కలానికి బదులు కత్తిబట్టి, స్వయంగా యుద్ధరంగానికురికాడు. యుగోస్లేవియా ప్రజానాయకుడైన మార్షల్ టిటో స్పెయిన్ ప్రజా ప్రభుత్వాన్ని రక్షించేఅందుకు తన సర్వశక్తులూ ధారవోశాడు ఇలాటి యోధాను యోధులతో కూడుకొనిన ఇంటర్నేషనల్ బ్రిగేడ్‌చరిత్ర ప్రపంచ చరిత్రకే వన్నె బెడుతుంది. మానవాదర్శానికి మెరుగులు దిద్దుతుంది. సమస్త ప్రజానీకానికి ప్రాతస్స్మరణీయం అవుతుంది. ప్రస్తుతం టిటోవిషయానికి వద్దాం.

స్పెయిన్‌లో అంతర్యుద్ధం ఆరంభమైనవెంటనే తనకర్తవ్యమేమిటో నిర్ణయించుకున్నాడు కామ్రేడ్ టిటో. ప్రజాప్రభుత్వాల్ని సమర్థించి అన్నివిధాల సహాయం చేయడమే ప్రతి ప్రజాస్వామికవాది కర్తవ్యం అని దేశమంతటా తీవ్రంగా ప్రచారం చేశాడు. ప్రజాప్రభుత్వాన్ని రక్షించడానికి ప్రాణానికి కూడా తెగించి అనేక వేలమంది యువకులు నడుం బిగించి ముందుకు వచ్చారు. ఈ వేలకొలది వీరయువకుల్ని యుద్ధరంగానికి పంపించడంఎలా ? వీరందరికి రైలు ఖర్చులు ఎక్కడనుంచివస్తాయి. పోనీ, ప్రజలనుంచి చందారూపంగా డబ్బువసూలు జేసినా స్పెయిన్‌కు

వెళ్ళడానికి ప్రభుత్వం పర్మిషన్ ఇవ్వదుగదా ? కాబట్టి ఈపని అంతా రహస్యంగానే జరగాలి. ఏమిటిమార్గం ?

అడవుల్లోగుండా కొండల్లోగుండా తప్పించుకొని కొందరు ఫ్రాన్సు చేరుకున్నారు. ప్యారిస్ ఎగ్జిబిషన్ (ప్రదర్శనశాల) చూడడానికి అనేమిషతో కొందరు ప్యాస్‌పోర్టు తీసుకున్నారు. మరికొందరు మారురూపాలతో మారుపేర్లతో వచ్చి కలుసుకున్నారు. ఎలాగయితేం అందరూ ఏదో విధంగా ఫ్రాన్సుచేరుకున్నారు. స్పెయిన్ ప్రజాప్రభుత్వానికి బుద్ధిపూర్వకంగా సహాయం చేయడానికి సిద్ధమై యూరోప్‌లోని వివిధ దేశాలనుంచి వేలకొలది నవయువకులు ముందుకు వచ్చారు. వీరిలో ఇంగ్లీష్, జర్మన్, డచ్, ఫ్రెంచ్, అమెరికన్, ఇటాలియన్, రుమేనియన్, బల్గేరియన్, గ్రీక్, జెక్ వగైరా అనేక జాతులవారు ఉన్నారు. వీరందర్నీ స్పెయిన్‌కు పంపించం ఎలా ? ఇదే పెద్దసమస్య.

స్పెయిన్‌కు వెళ్ళడానికి ఫ్రెంచి ప్రభుత్వం పర్మిషన్ ఇవ్వదు. సరిహద్దులమీద ఫ్రాంకో బంట్లు దెయ్యాలలాగా ఇరవైనాలుగు ఘంటలు కాపలాగాస్తూ ఉంటారు. ఎంత కాపలాగాస్తూఉన్నా వాళ్ళకండ్లల్లో దుమ్ముగొట్టి కొందరు స్పెయిన్‌లో ప్రవేశించారు. మరి కొందరు ఫ్రాంకో తరపున పోరాడడానికి వాలంటీర్లుగా వెళ్లుతున్నామని చెప్పి ఫ్రెంచి పోలీసుల నెత్తిన టోపీ బెట్టారు.

ఫ్రెంచ్ రేవుల్లోకి చైనా ఓడలు తరుచుగా వస్తూఉంటాయి. ఇంటర్నేషనల్ బ్రిగేడ్ సభ్యులు మెల్లగా ఒక ఓడను పట్టుకున్నారు. ఓడలోని నావికులు ప్రయాణికులు అంతా చైనా దేశస్థులమే అని రిజిష్టరు చేయించుకున్నారు. ఈవిధంగా ఎత్తులతో జిత్తులతో అనేకమంది స్పెయిన్‌లోకి జొరబడ్డారు.

టిటో నాయకత్వంకింద ఈ వీరులు హోరాహోరిగా పోరాడారు. స్పెయిన్ అంతర్యుద్ధంలో గడించిన అనుభవం భావిజీవితంలో టిటోకి ఎంతో ఉపయోగించింది. ఇంటర్నేషనల్ బ్రిగేడ్‌లో పోరాడిన వీరులే మున్ముందు యుగోస్లేవియా స్వాతంత్ర్య పోరాటంలో నాయకత్వం

వహించారు. మాతృభూమిలో సంపూర్ణ ప్రజాస్వామికం స్థాపించి యావ త్ప్రపంచానికి ఆదర్శప్రాయు లయ్యారు.

కృతజ్ఞతా సూచకంగా కామ్రేడ్ డైజ్ (స్పెయిన్ కమ్యూనిస్టు పార్టీ సెక్రటరీ) టిటోతో ఇలా అన్నాడు.

"అద్భుతంగా పనిచేశారు మీరు మాకంటె ఎంతో ముందున్నారు. మెరికల్లాంటి కమ్యూనిస్టుల్ని మా దేశానికి పంపించి మీరు మాకెంతో తోడ్పడ్డారు. ఈ పోరాటంలో ఆరితేరిన వీరులు ముమ్ముందు మీ స్వాతంత్ర్య పోరాటానికి ఎంతో ఉపయోగపడతారు. నాయకత్వం వహించి దేశాన్ని నడపగల రత్నాల్లాంటి అనేకమంది యువకులుఇక్కడే బలి అయిపోయినందుకు ఎంతో విచారంగా ఉంది."

ఇందుకు టిటో ఇచ్చిన సమాధానం ఇది.

"పశ్చిమ యూరప్ ఖండవాసులైన మీకు మా బాల్కన్ దేశస్థుల్ని గురించి ఏవో కొన్ని విచిత్రభావా లుంటాయి. మేము చాలా వెరాడంబరంగా ఉంటాం. మీ ప్రజలకంటె మా ప్రజల్లో చాలా ఎక్కువ బీదతనం ఉంది. ఆ బీద ప్రజల శక్తితోనే మేము మా స్వాతంత్ర్యాన్ని సాధించాలి. స్పెయిన్ పోరాటంలో అనేక మంది వీరులు చచ్చిపోతున్నారే అని విచారం కలగడం సహజం, కాని మా వెనకఉన్న ప్రజలు కూడా మాలాంటివాళ్ళే. ధైర్య సాహసాల్లో మాకేమీ తీసిపోరు. ఒకళ్ళుజస్తే పది మంది సిద్ధంగా ఉన్నారు ముందుకు గావడానికి. మా నాయకులుకూడా ప్రజా సామాన్యంలోనుంచి వచ్చిన మామూలు రైతు బిడ్డలు కూలీ బిడ్డలే. సమయం వచ్చినప్పుడు, ఆరైతు కూలీల్లోనుంచే వందల కొలది మహానాయకులు తయారవుతారు. కాబట్టి ఎవరో కొద్దిమంది ఇక్కడ చచిపోయినంత మాత్రాన మా స్వాతంత్ర్య పోరాటం బలహీన పడదు. ఇంకా బలపడుతుంది. ప్రజాశక్తి అపారమైనది. ఇసుక పాతరలాగా తీసినకొద్దీ వస్తూనే ఉంటుంది."

యుగోస్లేవియా స్వాతంత్ర్య పోరాటంలో ఆనాడు టిటో జెప్పిన ప్రత్యక్షరం ప్రత్యక్ష సత్యం అని చరిత్రే రుజువుచేసింది.

హిట్లరు

1941 ఏప్రిల్ 6 వ తేదీ తెల్లవారుఝామున మిడతల దండులాగా వచ్చి నాజీ విమానదళాలు బెల్గ్రేడ్ పట్టణంమీద బాంబులవర్షం కురిపించాయి. హిట్లరు దాడి ప్రారంభమయింది. ఈ యుద్ధకాలంలో హిట్లరు సాగించిన ఘోర విమానదాడుల్లో ఇదొకటి.

నాజీ బెదిరింపులకు లొంగకుండా దేశరక్షణకు నడుంకట్టారు యుగోస్లేవియా ప్రజలు. హిట్లరు ఇంతకు పూర్వం అనేక దేశాల్ని గెల్చాడు. కాని ప్రాణం ఉన్నంతవరకు తెగించి స్వాతంత్ర్యంకోసం పోరాడే ప్రజల్ని ఎదుర్కోలేదు. హిట్లరుకి ఇదొక నూతన అనుభవం.

మొదటి నాజీ విమానదాడికే యుగోస్లేవియా రాజధానిపట్టణం బెల్గ్రేడ్ అధికభాగం భస్మీభూతం అయిపోయింది. ఈపరిస్థితుల్లో వెంటనే బెల్గ్రేడ్ పట్టణంవదలి అడవుల్లోనే అజ్ఞాతంగా ఉండి రహస్యోద్యమాన్ని సాగించడం మంచిదని టిటో అనుచరవర్గం నిర్ణయించుకుంది. ఇంతకు పూర్వం పది సంవత్సరాలనుంచి రహస్యోద్యమం సాగిస్తూఉన్న టిటోకు ఆ కొండలు అడవులు అన్నీ చిరపరిచిత స్థలాలే. ఇది వరకు తాము సేకరించిన ఆయుధాలన్నిటినీ అడవిలో ఒకచోట భద్రంగా దాచారు. శత్రువులు ఎవళ్ళయినా వస్తూఉన్నట్లు ఆచూకీ తెలిస్తే వెంటనే ఆ ఆయుధాగారాన్ని ప్రేల్చివేయవలసిందిగా కాపలావానికి ముందే ఉత్తరువు లిచ్చారు. కాపలావాడు కూడా ఆయుధాగారంతో పాటు దగ్ధమైపోవాలిసిందే. అయినా అందుకు అందరూ సిద్ధమే.

ఈ పరిస్థితుల్లో ఏవిధంగా ప్రతిఘటనోద్యమం సాగించాలో మిత్రులతో సవిస్తరంగా చర్చించాడు టిటో. అన్ని జాతీయశక్తులతో ఘనిష్ఠ సంబంధం ఏర్పరచుకోవాలి. ఆయుధాల్ని వెంటనే సేకరించాలి. ప్రతిఘటనోద్యమాన్ని దేశంలో మూల మూలకూ వ్యాపింపజేయాలి. రహస్యంగా రాకపోకల సౌకర్యాలు నిర్మించుకోవాలి. ఈ కార్యక్రమాన్ని దిగ్విజయంగా నెరవేర్చడానికి టిటో మొదలైన కొందరు ప్రముఖులు బెల్గ్రేడ్

32A

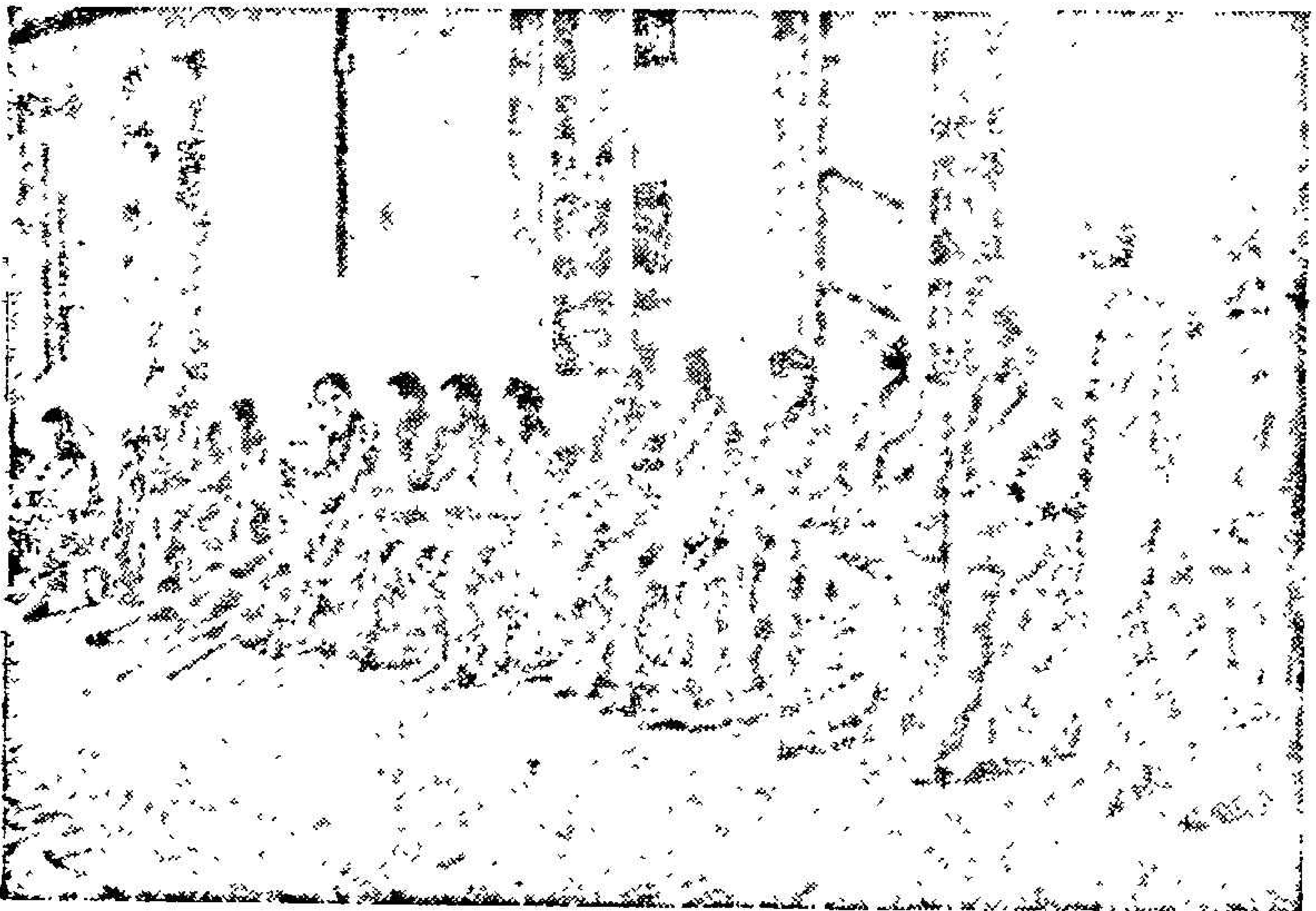

యుద్ధవ్యూహ సమితి ప్రధాని అగు
జనరల్ యోవనోవిచ్‌తో మార్షల్ టిటో

323

గెరిల్లా సైనికులు బోస్నియాలో ఒక తీవ్రయుద్ధం తర్వాత విశ్రాంతి తీసుకొనుచున్నారు

గాయపడిన గెరిల్లా యోధులు. ఇటలీలోని మిత్రమండలి వైద్యశాలలోనున్న దృశ్యం

లోనే ఉండడం అవసరం అని నిశ్చయించుకున్నారు. ముఖ్యమైన ఫైల్సు డాక్యుమెంట్సు అన్నీ అక్కడే ఒక సురక్షిత స్థలంలో దాచివేశారు. కొందరు ప్రాణ మిత్రులతో పాటు టిటో కూడా ప్రయాణమై బెల్గ్రేడ్ చేరుకున్నాడు.

హిట్లరు సాగించిన మెరుపు యుద్ధపు మొదటి దెబ్బకే దేశం పూర్తిగా లొంగిపోయింది. నాజీ విమాన దాడులవల్ల పట్టణంలో విపరీతమైన నీటి కరువు ఏర్పడింది. నీరు సప్లయిజేసే నూతులు పూడిపొయ్యాయి. ఇంజన్లు చెడిపోయాయి. పంపులన్నీ పనిచేయకుండా ఆగిపోయాయి. నీటికోసం పట్టణమంతా గగ్గోలెత్తిపోయింది. డాన్యూబ్ నదిలో ఉన్న మురికి నీటినే లారీలతో తోలుతూ ఉన్నారు. చుట్టుప్రక్కల నున్న పల్లెటూళ్ళనుంచి లారీలతో నీళ్ళు తీసికొని రావడానికి జర్మన్ అధికారులనుంచి కామ్రేడ్ మెఛాక్ కూడా పర్మిషన్ సంపాదించాడు. యుగోస్లేవియా ప్రజలు మనః పూర్వకంగా తమకు తోడ్పడుతూ ఉన్నందుకు జర్మన్లు ఎంతో సంతోషించారు. ఎగిరి గంతులేశారు. వాళ్ళపని వాళ్ళు చేసుకుంటూ ఉంటే వీళ్ళపని వీళ్ళు చేసుకుంటూ ఉన్నారు. పల్లెటూళ్ళనుంచి మంచినీరు సప్లయి చేస్తూఉన్నందుకు జర్మన్లు మెఛాక్ లారీకి అడిగినంత పెట్రోల్ ఇస్తూ ఉండేవాళ్ళు. ఈ లారీద్వారా అనేక ఆయుధాల్ని గెరిల్లాలు తమ రహస్య ప్రదేశాలకి చేర్చగలిగారు.

విజయ గర్వోన్మాదం తలకెక్కి కన్నూ మిన్నూ గానని నాజీ రాక్షస మూకలు 1941 జూన్ 22 వ తేదీన సోవియట్ రష్యామీద విరుచుక పడ్డాయి. అఖండబల సంపన్నమై అశేష పీడిత ప్రపంచానికి ఆశా జ్యోతి అయిన సోవియట్ రష్యా కూడా జర్మనీతో పోరాడుతూ ఉంది అనగానే యుగోస్లేవియా గెరిల్లా సైన్యాలకి కూడా ఎక్కడలేని హుంషారు వచ్చింది. తన ప్రధాన బలగాన్ని అంతటినీ హిట్లరు ఒక్క రష్యామీదనే కేంద్రీకరించాడు. పావలిచ్ అనే ఒక తొత్తును యుగోస్లేవియాకు ప్రభువుగాజేశాడు. శవంకోసం గుంటదగ్గిర పొంచికూర్చునే నక్కలాగా వలస దేశాలకోసం గుటకలుమింగే ఇటలీ నాయకుడు ముసోలినీకి

కొన్నిభాగాలు స్వాధీనంజేశాడు. తన కీలుబొమ్మలైన బల్గేరియన్ హంగేరియన్ ప్రభుత్వాలకి మరికొన్ని ప్రాంతాల్ని లంచంగా ఇచ్చాడు. వీటి అన్నిటి ఫలితంగా ప్రజల్లో అసంతృప్తి మరీ విపరీతంగా పెరిగిపోయింది. అడవినంతా ఒక్కుమ్మడి చుట్టుముట్టి దగ్ధంజేసే దావాగ్నిలాగా దేశమంతటా విప్లవ జ్వాలలు తీవ్రంగా చెలరేగాయి.

జాతీయ నాయకుడుగా ప్రజలందరిచే గౌరవింపబడే డాక్టర్ ఇవాన్‌తో కలసి టిటో సంప్రదించాడు. ఫాసిస్టు జర్మనీని ఎదిరించి పోరాడాలి అనే విషయంలో ఇద్దరూ ఏకాభిప్రాయానికి వచ్చారు. వెంటనే ఒక ఒడంబడిక చేసుకున్నారు. తదితర ప్రజాస్వామిక వాదులతోకూడా సంబంధం ఏర్పరచుకున్నారు. గెరిల్లా సైనికులసంఖ్య ఉరుకులతో పరుగులతో పెరిగి ఒక బ్రహ్మాండమైన శక్తిగాతయారయింది. అన్ని పార్టీలు కలిసి చర్చించి ఒక ప్రణాళికను తయారుచేశాయి. మరునాడు ఉదయం నగరంలో ఎక్కడ చూచినా "ప్రజలందరు వచ్చి గెరిల్లా సైన్యంలో చేరండి" అని రాసిన కాగితాలు ప్రత్యక్షమయ్యాయి.

గెరిల్లా సైన్యం అంటే జర్మన్ సైన్యానికి గుండెలో గాలమైంది. ఏరాత్రిపూట ఎటునుంచివచ్చి మీదబడతారో అని హడల్. కూర్చున్నా, నుంచున్నా, సింహస్వప్నం. ఏమూల ఎవరుకూర్చున్నారో, ఎక్కడ బాంబులు పూడ్చిపెట్టారో, వంతెనమీదగా నడుస్తూవుంటే ఎప్పుడు ప్రేల్చివేస్తారో, త్రాగేపాలల్లో, తినే రొట్టెల్లో ఏమి కలుపుతున్నారో. ఎవర్ని నమ్మాలి, ఎవర్ని నమ్మకుండా ఉండాలి. ఏ పొదలో దాగి ఉంటారో, ఏ చెట్టుమీద ఎక్కికూర్చుంటారో, ... పక్కలో బల్లెంగా ఉంది. ఎదిరించి యుద్ధంచేద్దామా అంటే ఎక్కడా కన్పడరు. ఏం చెయ్యాలి। జర్మన్లకంతా అయోమయంగా ప్రాణసంకటంగా ఉంది.

యుగోస్లేవియా స్వాతంత్ర్య పోరాటం ప్రపంచ చరిత్రలో సువర్ణాక్షరాలతో రాయదగిన ఘట్టం. ఆయుధాలు తక్కువగా ఉన్నప్పుడు ఇటాలియన్ బెటాలియన్లతో పోరాడి ఓడించి వాళ్ళ దగ్గర ఉన్న ఆయుధాలు లాక్కొని జర్మన్ సైన్యాన్ని ఎదిరించేవాళ్ళు. "శత్రువులు అజాగ్రత్తగా

ఉన్నప్పుడు హఠాత్తుగా వాళ్ళమీద దండయాత్ర చేయడం, శత్రువులు ఎదిరించి యుద్ధంజేస్తే ప్రాణనష్టం గాకుండా మెల్లమెల్లగా తప్పించుకోవడం" ఇదే గెరిల్లా పోరాట ప్రధాన సూత్రం. 1942 — 43 మధ్య అనగా షుమారు ఒక సంవత్సర కాలంలో మొత్తం యుగోస్లేవియా దేశంలో మూడింట రెండు వంతులభూమిని గెరిల్లాలు ఆక్రమించుకున్నారంటే ఇది ఎంతమహత్తరమైన విషయమో ఆలోచించండి. ఈ పోరాటంలో టిటో సైన్యం అనేక కష్టాలకు గురిఅయింది. అనేక అభ్యంతరాల్ని అతిక్రమించింది. టిటోసైన్యం అల్పసంఖ్యాకం. హిట్లరుకున్న ఆధునిక మారణయంత్ర సామగ్రి—విమానాలు టాంకులు వగైరా—టిటోకు లేవు. టిటోసైన్యానికి ఒక్కొక్కప్పుడు రెండుమాసాలవరకు తిండికూడా ఉండేదికాదు. అనేక సార్లు పచ్చిమాంసంతోను, అడవిలో దొరికే ఆకూ అలంతోను, పొట్టనింపుకునేవాళ్లు. ఒక్కొక్కప్పుడు తాగడానికి నీళ్ళు కూడా దొరికేవికావు. మందులు మాకులసంగతి ఇక వేరే చెప్పనక్కర్లేదు వీటి అన్నిటికీతోడు వెనకనుంచి చెట్నీకుక్కలు (ఉస్తాషీలు. ఒకప్పుడు అభివృద్ధి కరంగా ఉండి ఇప్పుడు దేశద్రోహులుగా మారారు. హిట్లరుకి ఏజెంటుగా ఉండి పనిచేసిన మిహిలోవిచ్ వగైరాలు వీళ్ళనాయకులు) దొంగపోటు పొడుస్తూ ఉండేవాళ్లు. ఎన్నికష్టాలువచ్చినా లెక్కచేయకుండా మాతృభూమి స్వాతంత్ర్య సంపాదనార్థం ప్రాణాల్ని తృణప్రాయంగా ఎంచి 40 డివిజన్ల శత్రుసైన్యంతో ఒంటరిగా నిల్చి హోరాహోరి పోరాడి విజయాన్ని సాధించారు. ఇంతటి అపూర్వఘట్టం ఇంతవరకు చరిత్రలో ఎప్పుడూ జరిగిఉండలేదు. గెరిల్లా సైన్యాన్ని బందిపోటు దొంగలని దూషించిన కరుడుగట్టిన సామ్రాజ్యవాది చర్చిల్‌కూడా చివరకు "భళిభళీ, సెబాస్" అన్నాడు. పరాకోటికి చెందిన దేశభక్తి అంటే ఏమిటో టిటో సైన్యం ప్రపంచానికి చాటిచెప్పింది. మచ్చుకు ఒకటిరెండు ఉదాహరణలు చూస్తే ఈ విషయాన్ని ప్రతివాడూ అంగీకరిస్తాడు.

మిలోరోడ్ ఒక పరమ బీదకుటుంబీకుడు. క్రాంజ్ పట్టణంలోని ఒక ఫ్యాక్టరీలో రాత్రిపూట కాపలాగాస్తూ ఉండేవాడు. అతనికి నెలకు

28 రూపాయల జీతం ఇచ్చేవాళ్ళు. చాలీచాలని ఆ స్వల్పజీతంతో ఒక పూట తినీ తినక ఏదో విధంగా గుట్టుగా కాలం గడుపుతూ ఉండేవాడు. చాలా అమాయికుడు. కల్లా కపటా లెరుగని మనిషి. రాజకీయాలగొడవే తెలియదు.

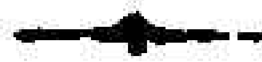
ఇంతలో నాజీదండయాత్ర ప్రారంభమైంది. క్రాంజ్ పట్టణం జర్మనీ వశం అయింది. ఫాసిస్టు సైనికులు పట్టణాన్ని తమ ఇష్టంవచ్చినట్లు దోచుకున్నారు. ఆహారసామగ్రి లూటీజేశారు. ధనధాన్యాదులు కొల్లగొట్టారు. ఈ బీభత్సానికి సహించలేక ఒక జర్మన్ సైనికుణ్ని ఎవరో కాల్చేశారు.

ఈవార్త తెలిసి నాజీ కిరాతులు మండిపోయ్యారు. పదిమంది గ్రామస్థుల్ని పట్టుకున్నారు, జర్మన్ సైనికుణ్ని జంపినహంతకుణ్ని ఇరవైనాలుగు ఘంటల్లో పట్టిచంలేకపోతే ఈ పదిమందిని నడిబజారులోనే ఉరితీస్తామని ప్రకటించారు.

నాజీ కిరాతులు జేసేరాక్షస కృత్యాలన్నీ మిలోదాడ్ కండ్లారా చూశాడు. తన ప్రాణం పోయినాసరే ఫాసిస్టు మృగాల్ని నాశనం చేయాలిసిందే అనుకున్నాడు. కాని తననుంచి ఏమిఅవుతుందా అని సందేహించాడు. ఒక చక్కని ఉపాయం తట్టింది. "నాజీలు అరెస్టు జేసిన పదిమందిని విడుదల చేయించే పక్షంలో దేశరక్షణకు వాళ్ళెంతో తోడ్పడగలరు, తాను చేయలేని అనేక పనుల్ని వాళ్ళు చేయగలరు. జర్మన్లకు వ్యతిరేకంగా వాళ్ళు బ్రహ్మాండమైన ప్రజాఉద్యమాన్ని నిర్మించగలరు. నాజీరాక్షసుల్ని నాశనంచేసి దేశాన్ని రక్షించగలుగుదురు" అని ఆలోచించుకున్నాడు. వెంటనే వెళ్ళి బుద్ధిపూర్వకంగా ఫాసిస్టుల వశమయ్యాడు. జర్మన్ సైనికుణ్ని చంపింది నేనేఅని గంభీరంగా చెప్పాడు. అయితే నీకు తుపాకి ఎక్కడిది? అని ప్రశ్నించారు. "నేను ఫ్యాక్టరీముందు కాపలాగాస్తూ ఉండేవాణ్ని. ఫ్యాక్టరీలో ఉన్న తుపాకిని రహస్యంగా దొంగిలించాను" అని జవాబిచ్చాడు. "నీతోపాటు ఇంకా ఎవరు ఉన్నారు?
"ఎవరూలేరు నేనొక్కణ్నే"

మరునాడు ఉదయం ఆ మిలోరాడ్‌ను మార్కెటు ముందు నడిబజారులో ప్రజలందరు చూస్తూ ఉండగా పబ్లిక్‌గా ఉరితీశారు. మిలోరాడ్ మెడలో " ఈ పంది ' రీచ్ " కు వ్యతిరేకంగా పనిజేసింది. " అని రాసిన ఒక అట్టను వ్రేలాడగట్టారు. ఉరిదీసిన మిలోరాడ్ శవాన్ని పురజనులకు బుద్ధి జెప్పడానికి వారంరోజుల వరకు అక్కడనుంచి తొలగించకుండా అలాగే వేలాడుతూ ఉండనిచ్చారు.

దేశంకోసం తన ప్రాణాన్ని బలిబెట్టిన ఆ మహావీరుని శవాన్ని చూచి బహిరంగంగా కాకపోయినా ఆంతరంగికంగా నయినా లక్షలాది ప్రజలు నమస్సు లర్పించారు.

బ్రతికే వారికే

యుద్ధం తీవ్రంగా సాగుతూనేఉంది. ఫాసిస్టులు మరీ రెచ్చిపోయినారు. ఫాసిస్టులను బలపరుస్తున్న మిహిలోవిచ్ మురాకూడా టిటో దళాన్ని, దేశభక్తులను ఆఖరుదెబ్బ తీయటానికి ప్రయత్నించాయి. దేశభక్తి దళాలను నేలమట్టంచేయ బ్రిటను తమనే బలపరుస్తుంది కదాయని ఆశ రేకెత్తింది. అంతా కలసి టిటో ప్రధాన కార్యాలయాన్ని దగ్ధం చేయాలెనని తలంచారు. వెదకి వెదకి కొండలలో గుహలలోవున్న ప్రధాన కార్యాలయం ఆచూకీతీసి జూన్‌నెల ఆరవతేదీ టిటో కార్యాలయంపై శత్రువులు బాంబులవర్షం కురిపించారు. ఈసమయంలో ప్రధానకార్యాలయంలో టిటో చాలా స్వల్పసైన్యంతోను ఆయుధాలతోను ఉన్నాడు. టిటో పాత స్నేహితుడు, నేడుదేశభక్త దళంలో కలనల్‌గా పనిచేస్తున్న వాడిమీర్ డాదర్ అతనిభార్య డాక్టరు స్త్రీ దళాధిపతి మేజరు ఓల్గా ఆ ప్రధాన కార్యాలయంలో ఉన్నారు. ఒకరిద్దరికన్న యితర సైనికులులేరు. ఓల్గా స్వతంత్ర పోరాట దళంలో డాక్టరుగా అందరికి కట్టుకట్టడం, మందులివ్వడం, వైద్య సేవ చేయడం మాత్రమేగాక యుద్ధంలో తుపాకి తీసుకొని శత్రువును పరిమార్చడం, టాంకు తీసికొని నడిపి శత్రుశిబిరాలను నేలమట్టం చేస్తున్న ధీరురాలు. ఈ మకాంలో అప్పటికి రెండు రోజులనుండి రొట్టిలేదు. నెలల కొలది విశ్రాంతి లేకుండా ఎడతెరపి లేకుండా శత్రువులను తరుముకుంటూ పోరు సాగిస్తూవచ్చారు. తిండిలేక మందుగుండు సామానులేక ఆయుధాలు లేక కార్యాలయం వంటరిగా నిలచిపోయింది.

అంతవరకు మీదపడి పోరు సాగించిన కార్యాలయదళం ఆత్మరక్షణకై పోరు సాగించవలసివచ్చింది. పురోగమనం సాగించిన దళం తిరోగమనం చేసి తీరవలసి వచ్చింది. అయినా వ్యవధిలేదు. శత్రువు వెన్నంటి దాడిసాగిస్తున్నాడు. అన్నివైపులనుండి సప్లయిలు, రహదారులు అరికట్టబడినవి. ఇంకా పైనుండి బాంబులవర్షం క్షోణీపాతంగా కురుస్తున్నది. అయినా తమకు తోచిన ఎత్తులతో వ్యూహాలుపన్ని 24 గంటలు పోరు

సాగించారు. పురోగమనంచేసి శత్రుమూకల నూపివేసి, తరిమి మరల తిరోగమనంలో ఆఫీసులో నిలచిపోయినారు. నీరుకూడా లేదు.

కలనల్‌దేదర్ తల పగిలింది. కట్టు కట్టడానికి గుడ్డలేదు. వేయ డానికి మందులేదు. కబురుచేసి తెప్పించే అవకాశంలేదు. శత్రుపరివారం కాపులు కాచింది. ఆకులు వేసి కట్టు కట్టారు. ఆకులు నిలవలేదు. తడిచేయ వలసివచ్చింది. తడికి నీరేది? నోటిలో వున్నతడే నీరయింది. ఉమ్మితో ఆకులను తడిపి అంటకట్టి పచ్చికొమ్మలతో కట్టుకట్టారు.

ఇక ఓల్గా - ఎడమచెయ్యి చిల్లులు పడిపోయింది. రక్తం చిమ్మిచ్చి వేస్తున్నది. శరీరంలోనున్న రక్తం వరదలు గట్టిపోతూఉంది. కట్టుకు వస్తువు లేమున్నవి? తోడి దేశభక్తులు తమ చొక్కాలుచింపి ఆ పేలిక లతో కట్టు కట్టసాగారు. ఎన్నికట్లు కట్టినా గుడ్డలు ముద్దలయిపోతున్నవి. ఇంతలో మరల శత్రుమూకలు దాడి ప్రారంభించినవి. కదలకుండా కూర్చుంటానికి వీలులేదు. శత్రుమూకలు మరీ విజృంభించినవి.

ఇక ప్రధాన కార్యాలయం ఖాళీచేసి తిరోగమనం సాగించవలసి వచ్చింది. సాగించినా అన్నివైపులా శత్రువులు కాపలాకాచి యున్నారు. ఈ టిటో సైన్యానికి మిగత సైన్యాధిపతులకన్న కొండలలోని తిరుగుడు మరుగుడు దారులు తెలుసు - తెలిసినా లాభం మాత్రం శూన్యం. ఆయుధాలులేవు 2 నెలలనుండి ఆహారంలేదు. వీరావేశం వచ్చింది. ప్రాణా లతో చిక్కకూడదని నిశ్చయించు కున్నారు.

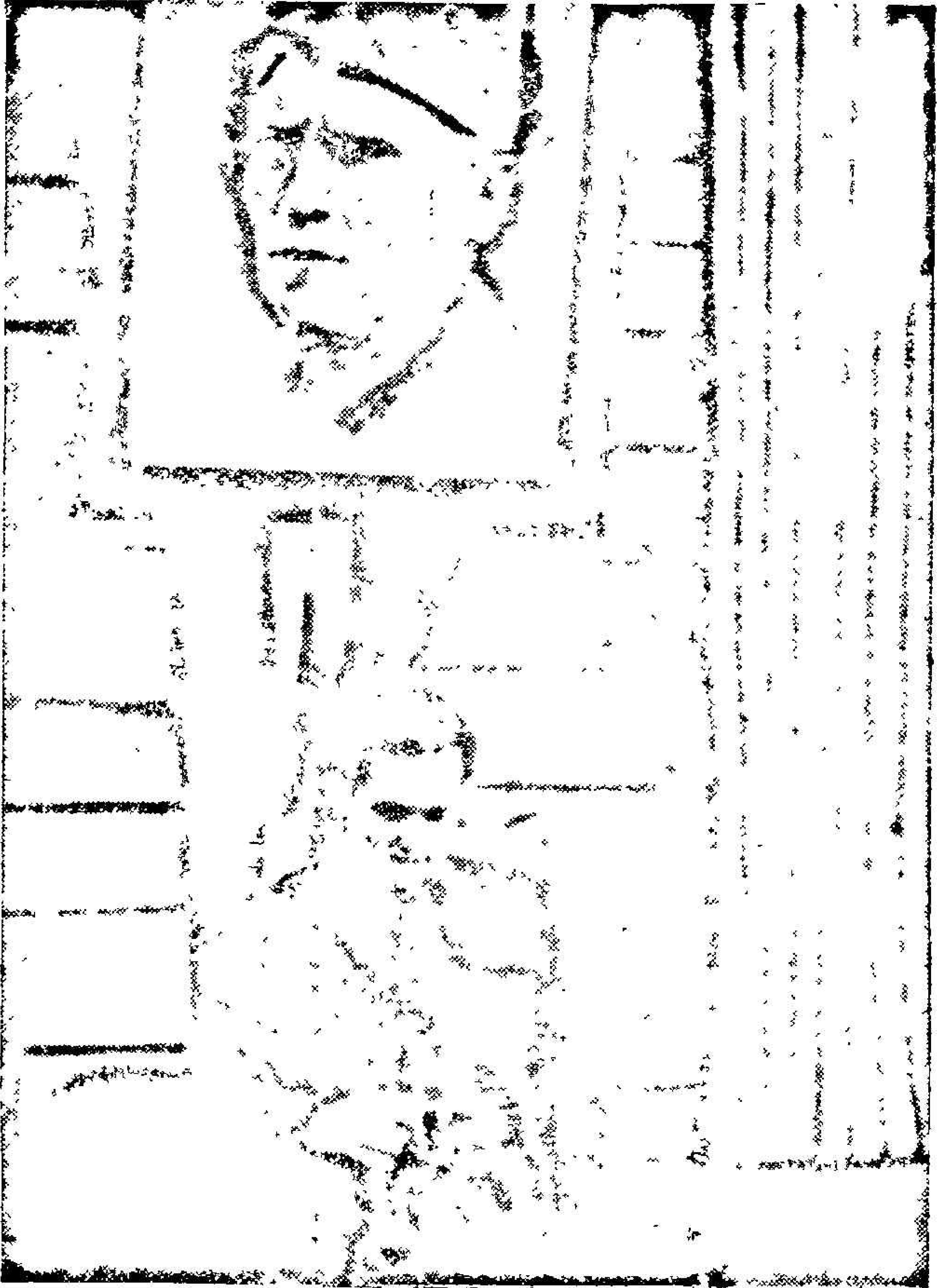
ఆఫీసు రికార్డు అనవసర మైనదానిని తగులవేసి, అవసరమైన ప్రధాన రికార్డును కట్టలుకట్టి ప్రాణాలతోగాని, ఈ రికార్డుతోగాని శత్రువు లకు చిక్కకూడదని ప్రతిజ్ఞ తీసుకొన్నారు. శిబిరంలోనున్న ఇద్దరు ముగ్గురుతో టిటో, దేదర్, ఓల్గాలు బయలుదేరారు. ఓల్గా రక్తం స్రవించి పోతూన్నది. నడిచే శక్తిలేదు. మోసేటందుకు గుర్రాలుగాని కంచరగాడి దెలుగాని లేవుకదా- కనీసం మనుషులుకూడా లేరు. ఆమె కట్లతో, రక్త స్రవంతితో నడుస్తూ అప్పుడప్పుడు దేదర్ మీద మోపుచేస్తూ నడవసాగింది. తిండిలేదు. నీరులేదు. ఒకరోజు, రెండురోజులు....ఇట్లా తొమ్మిదిరోజులు,

నడిచి నడిచి వేసారి పోతున్నారు. తిండీ నీరేకాదు విశ్రాంతి తీసికోవడా నికికూడా సావకాశంలేదు. శత్రుమూకలు తరుముకుంటూ వస్తూనేఉన్నవి. ఓల్గాకు ధనుర్వాతం కమ్మింది. ఆమె డాక్టరు కదా-ఆలోచించింది. చేతి కెక్కిన ధనుర్వాతం వంటికంతా ఎక్కుతుందని తెలుసుకుంది. ఆతర్వాత యేమిచేసినా లాభంలేదు. తనను వదలి మిగతవారు సాగిపోవడానికి వీలు లేదు. తాను వారి గమనానికి ప్రతిబంధం అయింది.

వాతం పోట్లు పొడుస్తున్నవి. దేదర్‌ను పిలిచి ఇక లాభంలేదు చేయినరికివేయమన్నది. నరికివేయడం ఎట్లా. శస్త్రాలా, శస్త్రశాలలా, మత్తు మందులా, రంపమా-ఏముంది. విండుప్రాణి అలసిపోయిఉంది. శస్త్రచికి త్సకు ఆగగలదా. అనుమానిస్తున్నాడు. మళ్ళా పిలిచింది. యుద్ధం మధ్య లో దేశరక్షణలో అవకాశా లెక్కడ లభిస్తవి. ఉన్నవాటిలోనే కల్పించు కోవడమే దేశభక్తి, దేశరక్షణ అని ఉద్బోధించింది. దేదర్ చేతిలో శత్రుమూకలను నరకటానికి మిగిలిన కత్తిఉంది. తాను ప్రక్కనే ఉన్న రాతిబండమీద చేయిపెట్టింది. అతన్ని కత్తితీసుకొని నరికివేమంది. దేదర్ హృదయం స్థంభించిపోయింది. ప్రేమైక విధానమగు ఓల్గాను, తనకు ఎడమ భుజమగు ఓల్గాభుజాన్ని. తన దేశరక్షణలో ప్రధానరక్షణ బాధ్యతను తీసికొన్న మేజరును, యుగోస్లేవియా స్వతంత్రపోరాటంలో రక్తం చిందిస్తున్న దేశభక్తురాలిని, ఏమి చెయ్యాలె. కుడిభుజం నరికి వేయవలసిందేనా? ఆలోచనచేస్తూ, దిగులుపడుతూకూచుంటే శత్రుమూకలు వెంటనంటుతున్నయి. కదిలిపోతే ఈ వాలుగల రాయికూడా లభిస్తుందో లేదో - ఓల్గా దేశభక్తిని ప్రబోధిస్తుంది. సైనికుడుగా నిర్వహించ మంటు న్నది. ఓల్గాలో దేశభక్తి, తక్షణ కర్తవ్యం నాడినాడికి రోమరోమానికే ఎక్కిపోయింది.

దేదర్ హృదయం కదిలింది. పవిత్ర యుగోస్లేవియా దేశాన్ని స్మరించాడు. దేశరక్షణకు ఫాసిస్టు మూకలను నరకడం ఎంత అవసరమో ప్రధానకర్తవ్యమో, ఓల్గా చేతినికూడా ఆదేశరక్షణకోసరం, ు స్వతంత్ర సంపాదనకోసరం, నరకడం ప్రధానకర్తవ్యంగా తలుస్తానన్నాడు. ' జై

40A

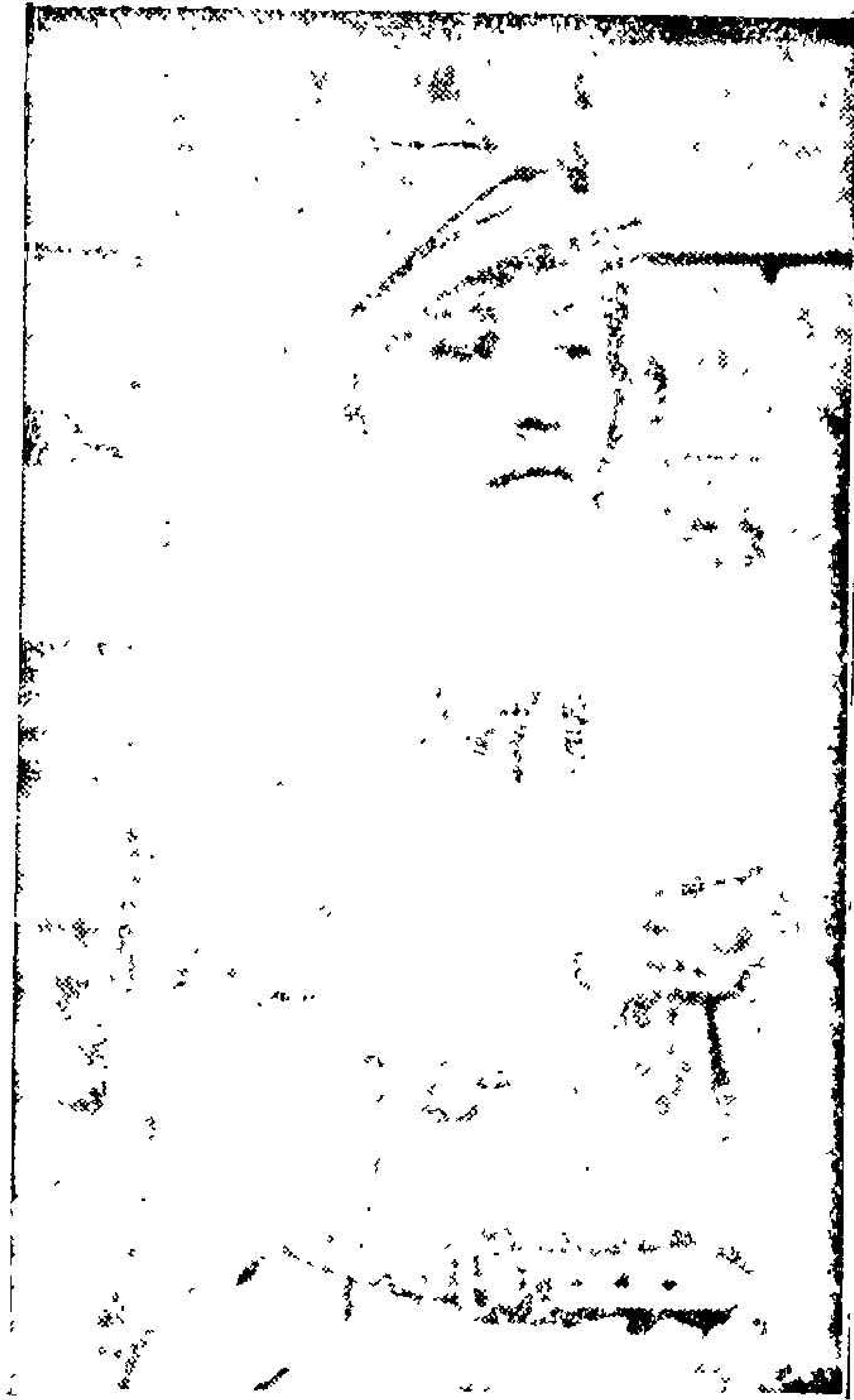

మార్షల్ టిటో

యుగస్లావు గెరిల్లా ఉద్యమ పార్లమెంటులో మాట్లాడు చుండుట

స్త్రీ గెరిల్లా నాయకురాలు వీరా లిసిన్
తన సహచరులతో

జర్మను సైనికులనుండి సంపాదించిన
సైనికదుస్తులతో ఒక గెరిల్లా స్త్రీ సైనికురాలు

స్వతంత్ర యుగోస్లేవియాకు జై ' అన్నాడు. ఊచకోతగోసినట్లు జాతరలో శక్తికి తలనరికినట్లు ఓల్గా చేయినరికి వేశాడు. ఓల్గా అమ్మా అనలేదు. ఉస్సురు మనలేదు. కంట తడిబెట్టలేదు. స్వతంత్ర యుగోస్లేవియా వర్ధిల్లాలనే కేకతో తన బాధనంతా ఓర్చుకో గలిగింది నవ్వుతూ ఇక కట్టు కట్టండి అంది. కాని ఈ యుద్ధ సమయంలో శత్రువులవాడికి ఉరకలుతీసి పరువులెత్తి ఎదుర్కోవలసిన సమయంలో, దేశభక్తులకు బలంగానుండ వలసిన తాను, భారమై పోతినేయని పరితపించింది. కట్టు కట్టారు, మరి రెండుచొక్కాలు చింపి. మరల అరగంటలో బయలుదేర వలసి వచ్చింది.

ఈలోగా ఒక గుర్రం లభించింది. దానిపై ఓల్గాను ఎక్కించారు. దేదర్ వెంట నడువసాగాడు. ఆ ప్రక్క టిటో, ముందువెనుక చెరియొక కాగితాల మూటతో దేశభక్తులు. అడవులు, తుప్పలు, కొండలలో నడుస్తూ సాయంత్రానికి జనవాస ప్రాంతానికి చేరుతున్నట్లు తోచింది. మిత్రుల నివాసాలు దరిదాపులో కాన్పించ సాగాయి. ఆశరేకెత్తింది. జనావాసం వద్దకు పంపి మందు తెప్పిద్దాం అని తలచారు. ఒకరిని పంపారు. అక్కడ మాత్రం ఏమున్నవి. శత్రుల దాడులకు నిహతం అయిపోయినవి. జారిపోయిన బాపతు రెండు మాత్రలు లభించాయి. చీకటి పడే టప్పటికి తెచ్చారు. ఆ మాత్రలు గుండె ను త్తేజపరచి, విస్ఫారిణ తగ్గించేవి. దేదర్ తెచ్చి ఓల్గాకు యిచ్చాడు ఈ నరికినచెయ్యికి కట్టిన గుడ్డలన్నీ నెత్తురుముద్దలయినవి. ధనుర్వాతం అసలు వంటికంతా ఎక్కిపోతున్నది. చేతిదెబ్బల బాధ తప్పించుకోడానికి నరికించుకుందేగాని త్రాణ లేదు. శరీరం అంతా కంపించి వేస్తున్నది. ఓల్గాకు తాను జీవిస్తాననే ఆశ పోయింది. ఆ ఆపద సమయంలో గుండె ను త్తేజ పరిచే మందు ఎంత అవసరమో ఆమెకు అవగత మయినట్లు మరెవరికి తెలుసు ? తనవలె ఎంత మంది దేశభక్తురాండ్రు, దేశభక్తులు మందులు లేక, కట్టుగుడ్డలు లేక పరితపించ వలెనో ఊహించింది. చేతికున్న బాధ తప్పించుకోడానికి చేతిని నరికించింది. కాని యిపుడో భుజం తెగినందున ధారాప్రవా

హంగా స్రవిస్తున్న రక్తం వల్ల ఒంటికంతటికి ధనుర్వాతం కమ్ముక వస్తూంది. తానుజీవిస్తాననే ఆశతీరిపోయింది.

మాత్రతీసికోమని దేదర్ ఓల్గాను అడిగాడు. మాత్రపై పుచూసింది. కంటనీరు గ్రమ్మింది. మందులేక చచ్చిన దేశభక్తు లందరు జ్ఞప్తికి వచ్చారు. " ఉండనీయండి బ్రతికేవారికివ్వండి " అంది. టిటో, దేదర్ మిగతా దేశభక్తులు చకితులై పోయినారు. ప్రాణాలు పోతున్నా పరోప కార చింతనమే. దేశభక్తే. సొంతలాభం కొంతమానుక - స్వంతలాభం అంతామానుక పొరుగువాడికి తోడపడవలె అనుకుంది. దేశమంటే మను షులోయ్ అని ఆదర్శంతో చూపింది. ఆమాత్రలు ఖర్చుపడడం అవి నష్ట పడడమే తప్ప తనను బ్రతికిస్తవనే విశ్వాసంలేదు. అయింది, తనజీవితం చరమదశకు వచ్చింది. ఉంది రెండేమాత్రలు. అయినా అవి ఔషధాగారం అంతపని చేయవచ్చు. తనతోడి దేశభక్తులకు, దేశరక్షణకు బ్రతికిపోరాడే వారికి ఉంచమని ఆదేశించింది.

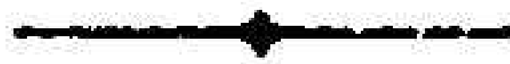
ఇంకా నడువ వలసి ఉంది. ఇంతవరకు రెండునెలల పదిరోజు లయింది తిండితిని. నెలా పదిరోజులైంది నీరులభించి. విశ్రలేనేలేదు. నడుస్తూనే ఉన్నారు. ఓల్గా నడుస్తూ నడుస్తూ —గుర్రంపై సాగిపోతు న్నారు. ఓల్గాకు ధనుర్వాతం మరీవిస్తరించింది. ఉదయానికి ఓల్గా ప్రాణాలు మిన్ను ముట్టినవి. ఇంకా ఓల్గాలేదు. 28 సంవత్సరములు నిండకముందే ఓల్గా తన జాతి రక్షణకు, తన దేశస్వాతంత్ర్యానికి బలి అయింది. దేశభక్తులు దుఃఖిస్తూ కూర్చోడమా, ఓల్గాను మట్టివేసి ముందుకు సాగిపోవడమా!

నాజీ రక్కసులకు తృప్తిలేదు. ఇంకావెంటనంటి వస్తూనేఉన్నారు. అయినా ఆ అదనులోనే ఓల్గాను మట్టిచేయడానికి గోయి త్రవ్వసాగారు. కొంతవరకు అయింది. శవాన్ని గోయి ప్రక్కనుంచారు. నాజీమూకల ధాటి మరింత తీవ్రమైంది. ఓల్గాశవాన్ని పూడ్చడానికి త్రవ్విన కందకం ఈ దేశభక్తులకు రక్షణస్థానం అయింది. శవంమీద బాంబులు విరివిగా

పడ్డాయి. శవం అంతా చెల్లాచెదరు అయిపోయింది. గోతిలో దేశభక్తులు రక్షణ పొందగలిగారు. ప్రాణాలతో ఉండినపుడు మాత్రలు బ్రతికే వారికే ఉంచమన్నది. అంతేకాదు చచ్చికూడా తన శవానికై త్రవ్విన గోతినికూడా బ్రతికేవారికి రక్షణస్థానంచేసి తాను దాడికిఆహూతి అయింది. బీభత్సం చేసి జర్మనులు దాటిపోయారు. దేశభక్తులు కందకంనుండి బయటికివచ్చి ఆ కందకంలో ఆమెను మట్టిచేశారు. దేశ స్వాతంత్ర్య రక్షణకు తన ఆసువుల నర్పించిన ఓల్గాకు యుగోస్లేవియా దేశభక్తులు విప్లవ జోహారులు సమర్పించారు. స్మారక చిహ్నంగా దేశస్వాతంత్ర్య పతాకం నాటారు. ఓల్గా వీరవనిత ' బ్రతికేవారికే ' అని స్వాతంత్ర్య వీరులకు దేశాన్ని సమర్పించింది.

' బ్రతికేవారికే ' తలలో, నోటిలో, ఇంటింట కథలుగా, గాధలుగా మారింది. బ్రతికేవారికే దేశం. బ్రతికేవారికే దేశము కావాలంటే తాము సర్వం త్యజించనిది, తాము నిలచి పోరాడంది దేశం నిల్వదు. అందుకై ముందుకు వచ్చి శత్రువుల పరిమార్చ వలెననెడి వీరావేశం దేశం అంతా వివిధ ప్రదేశాల్లో ప్రాకిపోయింది. ఈ ఓల్గా మహాతల్లి వీరత్వాన్ని, సాహసాన్ని, త్యాగాన్ని. ముఖ్యంగా స్త్రీలు తమ మాతృ ఆస్తిగా, తమ గౌరవంగా తమకు ఆదర్శంగా భావించసాగారు. ఓల్గా తల్లి బ్రతికేవారికని తన తిండిని, తన మందును, తనగోతిని, బ్రతికేవారికే యిచ్చిపోతే ఇంక చిరకాలం క్షుద్ర జీవులుగా తాము జీవించదమేనా అని స్త్రీ లోకం ఉగ్రూ తలూగింది. దేశరక్షణ, స్వాతంత్ర్య సంపాదన పురుషులు చేస్తే, దానిలో భాగం తీసికోవడంకాదు. దేశరక్షణలో, స్వాతంత్ర్య సంపాదనలో తమదే ముందడుగు. అందుకు ఓల్గానే ఆదర్శంగా పెట్టుకున్నారు. వందలు వేలుగా నారీలోకం కదిలింది. దేశరక్షణకు మాదీ భారం, అంటూ గెరిల్లా దళాలలో, సైనిక నివహంలో, అన్ని రంగాలలో గుంపులు గుంపులుగా వందలకు వందలుగా చేరిపోసాగారు. ఈ సంఘటనలు, ఓల్గా త్యాగం దేశాన్నంతా ఉత్తేజ పరచింది. దేశభక్త దళాలలో, వైద్య సేవికలుగా,

కర్మాగారాలలో వీరనారీమణులుగా చేరసాగారు. 1944 ప్రారంభంకల్లా సైన్యములో యుగోస్లేవియాదేశభక్తదళాలలో టిటోనాయకత్వాన దేశాన్ని, తమ జాతి గౌరవాన్ని రక్షించుకోడానికి నిలిచి పోరాడుతున్న యుగోస్లేవియా సైన్యంలో స్త్రీలే అగ్రగాములు కాగలిగారు. పోరాడేటప్పుడు, తిండిలేనప్పుడు, మందు లేనప్పుడు వస్త్రం లేనప్పుడు ప్రతి కష్ట సమయంలోనూ ప్రతిస్త్రీ ఓల్గానే ఆదర్శంగా స్మరించేది. ప్రపంచ చరిత్రలో నాల్గవవంతు స్త్రీలు సైనికులుగాచేరి పోరిన చరిత్ర యుగోస్లేవియా స్వతంత్ర సమరమే. ఓల్గాపేర ప్రతి స్త్రీ దేశరక్షణకు దీక్ష పూనింది. 'ఓల్గా' అంటే దేశం కోసం ప్రాణాలు బలిదానం యివ్వడంగా అర్థం అయిపోయింది. ఆ పేరు దేశభక్తి చిహ్నం అయిపోయింది. వీర రసావేశం కల్గించివేసింది.

ఏకైక నాయకుడు

టిటో సైన్యం నిజమైన ప్రజాసైన్యం. రైతు కూలీవర్గమే దాని వెన్నెముక. గెరిల్లా సైన్యంలో చేరడమంటే ఎన్ని కష్టాలు ఎదుర్కోవాలిసివస్తుందో ప్రతి ఒకరికి తెలిసినవిషయమే. మృత్యువు అంటే వారికి భయంలేదు. ఏ తుపాకి గుండుతోనో ఒకేసారి ప్రాణంతీస్తే వాళ్లు అదృష్టవంతులన్న మాటే. ఒకేసారి చంపివేయడం ఫాసిస్టుల పనిగాదు. కాళ్ళు, చేతులు అంగుళం అంగుళంనరికి చిత్రవధచేస్తారు. పట్టుబడిన గెరిల్లా సైనికుణ్నే కాకుండా అతనితల్లిదండ్రుల్ని అక్కచెల్లెండ్లని అన్నదమ్ముల్ని సకుటుంబంగా స్నేహితులతో సహా- ఒక్కొక్కప్పుడు అతని స్వగ్రామాన్ని మొత్తానికి మొత్తం ధ్వంసం చేసేస్తారు. అయినా యుగోస్లేవియా దేశభక్తులు వెనుకాడలేదు. జంకూ కొంకులేకుండా ఉత్సాహంగా ఉల్లాసంగా తండోప తండాలుగావచ్చి టిటో సైన్యంలో చేరారు. కొద్ది రోజుల్లోనే టిటో సైన్యం దాదాపు మూడులక్షలవరకు పెరిగింది. ఒక్క సోవియట్ రష్యాను మినహాయిస్తే యూరోపులో జర్మనీని ఈ విధంగా ఎదిరించి పోరాడిన దేశం మరొకటి లేదు.

గెరిల్లా సైన్యాధిపతులు ప్రజా ఉద్యమాల్లో మొదటినుంచి కాకలుదీరిన మేటి రాజకీయ వేత్తలు. స్పెయిన్ అంతర్యుద్ధంలో ఆరితేరిన ఉత్తమదేశభక్తులు. మిలటరీ విజ్ఞానంతో పాటు తులదూగే రాజకీయ విజ్ఞానం ఉన్నప్పుడే గెరిల్లా ఉద్యమాన్ని జయప్రదంగా నడపగలరు. ప్రజాసేవలో సిద్ధహస్తులై తమకు చిరపరిచితులైన రాజకీయవర్కర్లు నడుపుతూఉన్న సైన్యంలో చేరడానికి ఆయా ప్రాంతాల్లోని ప్రజలు ఎంతో ఉత్సాహంగా ముందుకు వచ్చారు. ధనజనసాధన సంపత్తితో సంపూర్తిగా తోడ్పడ్డారు. సైనికుల్లో, ప్రజల్లో సుహృద్భావ పూరితమైన అవినాభావసంబంధం ఏర్పడింది. టిటో విజయాని కిదొక ప్రధాన కారణం.

జాతీయైక్యత

రెండో ప్రధాన విషయం జాతీయైక్యత. అన్ని జాతులకు స్వయం నిర్ణయాధికారం ఉంటుంది అని టిటో మొదటినుంచి తీవ్రంగా ప్రచారం

చేశాడు. స్వయం నిర్ణయసూత్రం అంగీకరించడం ద్వారానే జాతీయైక్యత సిద్ధిస్తుందని చెప్పాడు. తదనుకూలంగానే యుగోస్లేవియా స్వాతంత్ర్య పోరాట ప్రణాళిక ప్రకటించాడు. జాతీయశక్తులన్నిటిమధ్య అభేద్యమైన ఐక్యత సాధించాడు. " మాతృదేశ స్వాతంత్ర్య సంపాదనకోసం పోరాడ డమే అన్నిపార్టీలప్రధానకర్తవ్యము. స్వాతంత్ర్యంసాధించినతర్వాత ప్రజా స్వామిక హక్కులు నూటికి నూరుపాళ్ళు కాపాడబడుతాయి. ప్రజలు స్వేచ్ఛగా తమ ఇష్టం వచ్చిన పార్టీకి ఓటు చేయవచ్చు. " ఈకార్యక్రమం మీద దేశభక్తు లందరు ఐక్యం అయ్యారు. మిహిలోవిచ్‌తో కూడా ఆఖరు నిమిషం వరకు సంప్రతింపులు సాగించాడు. నాజీ రాక్షసుల అడుగులకు మడుగులొత్తే తొత్తుగా తయారైన మిహిలోవిచ్ టిటో సూచనల్ని తోసి పుచ్చాడు. టిటో సూచనలు ఎంత న్యాయ సమ్మతమైనవో, ఎంత ఉదా రంగా ఉన్నాయో చూడండి.

టిటో సూచనలు

1. జర్మనులకు జర్మన్ శత్రువులకు అమ్ముడు పోయిన నెడిచ్ సైన్యాలకు వ్యతిరేకంగా రెండు సైన్యాలు కలిసి ఒక సంయుక్తనాయకత్వం కింద పోరాడుట.
2. రెండుసైన్యాలకు ఆయుధసామగ్రి ఆహారపదార్థాలు సప్లయి చేయు టకు ఒక సంయుక్త సప్లయి కమిటీ.
3. శత్రువునుంచి వశంచేసుకునే సామగ్రిఅంతా యుద్ధరంగాల ప్రాము ఖ్యతను బట్టి రెండు సైన్యాలకు విభజించుట. అంతా యుద్ధరంగాలకే అంతా పోరాటానికే వినియోగ పడాలి అనే సూత్రాన్ని ఆధారంచేసు కొని ఈ విభజన జరగాలి.
4. వశం గావించుకున్న ప్రదేశాలమీద సంయుక్త అధికారాన్ని స్థాపించుట
5. ఎక్కడ విభేదాలు వచ్చినప్పటికీ వాటిని ఆలస్యం చేయకుండా వెంటనే పరిష్కరించుటకు సంయుక్త విచారణ కమిటీలు.
6. విముక్తిగావించబడిన ప్రాంతాల్లో ప్రజల ఆహారసప్లయి, ఆర్థికవిధానం

యుద్ధ అవసరాల సప్లయి, శాంతిభద్రతలను కాపాడుట, మొదలైన వన్నీ పాతప్రభుత్వ అఫీసర్ల చేతుల్లోనూ, పాతపోలీసు డిపార్టుమెంటు చేతుల్లోనూ ఉంచకూడదు. ఈ పను లన్నిటిని నిర్వహించ గల తాత్కాలిక సంయుక్త కమిటీలను ఏర్పరచుట అవసరం. పూర్వం పనిచేస్తున్న ఉద్యోగుల్లో, పోలీసుల్లో, ఫాసిస్టుల పలుకుబడి ఎక్కువగాఉంది. ఎందుకంటె నిన్నటివరకూ దేశాన్ని ఆక్రమించిన నాజీలకింద పనిజేస్తున్న వారే ఈ ఉద్యోగులంతా. అందువల్ల ఈ పాత అధికారవర్గం ఫాసిస్టులకు వ్యతిరేకంగా పోరాడడంలో సహాయ పడుతుందని నమ్మడం అసంభవం. అంతే కాకుండా ఈ అధికారవర్గం మీద ప్రజలకు బొత్తిగా నమ్మకంలేదు. అందువల్ల నేడు ప్రజలచే స్థాని కంగా ఎన్నుకొనబడుతూ ఉన్న జాతీయ విముక్తి కమిటీలే ఈ పనుల్ని నిర్వహించడం అవసరం. ఈ కమిటీల్ని ప్రజలు స్వేచ్ఛగా ఎన్నుకో వచ్చు. ఫాసిస్టులకు వ్యతిరేకంగా పోరాడుటకు సిద్ధమైన వారి నెవరి నైనాసరే, వారు ఏరాజకీయసిద్ధాంతాన్ని బలపర్చి నప్పటికి, ఎన్నుకో వచ్చు. ఎన్నికలకు వీలులేనప్పుడు వివిధ రాజకీయ గ్రూపులన్నీ కలిసి కమిటీలను నియమించవచ్చు.

7. సైన్యంలో చేర్చుకునే టప్పుడు బలాత్కారం పనికిరాదు. బుద్ధిపూర్వ కంగా వారికి ఇష్టంవచ్చినసైన్యంలో ప్రజలుచేరవచ్చును. చెట్నికుల సైన్యంలో నయినాసరే, లేక గెరిల్లా సైన్యంలో నయినాసరే. ఈ విధంగా స్వేచ్ఛ ఇచ్చినప్పుడు బుద్ధిపూర్వకంగాచేరే సైనికులు మన సారా చివరవరకు పోరాడుతారు.

8. క్రింది దళాలన్నీ కేంద్రనాయకత్వం ఇచ్చే సూచనలను ఆజ్ఞలను పూర్తిగా శిరసా వహిస్తూ పనిచేయాలి.

9. మన ఇద్దరికిగల భేదాల్నిబట్టి, మనరెండు సైనిక కేంద్రాలు, వేరువేరు పట్టణాల్లో ఉండడం అవసరం. లేని ఎడల ఒక్కొక్క సమయంలో కలహాలు బయలు దేరవచ్చు. అయితే ప్రతికేంద్రంలోను, రెండో సైన్యం యొక్క ప్రతినిధిగూడా ఒకరు ఉంటారు.

10. ఫాసిస్టులకు వ్యతిరేకంగా చావుబ్రతుకుల పోరాటాలు చేస్తూ ఉన్న సమయంలో పంచమాంగదళ చర్యల్ని, శత్రుగూఢచారుల్ని వెంటనే శిక్షించుటకు ఒక సంయుక్త మిలటరీ కోర్టును స్థాపించి నేరస్థుల్ని నిర్దాక్షిణ్యంగా శిక్షించాలి.

11. జాతీయ స్వాతంత్ర్య పోరాటాన్ని విరోధించి దేశభక్తుల్ని ఎదుర్కొంటూఉన్న చెట్నిక్ సైన్యాన్ని ప్రతిఘటించుట అత్యవసరం. రెండు సైన్యాలు కలిసి ప్రతిఘటించినాసరే లేక ఎవరికో ఒకరికి వదలి పెట్టినాసరే.

12. పట్టుబడిన పంచమాంగదళ చీడపురుగులకు, చెట్నిక్కుల వార్తా పత్రికలనుగానీ గెరిల్లాదళ వార్తాపత్రికల్నిగానీ, ఇవ్వగూడదు. అటువంటి పత్రికలవిస్తూ శత్రువులకు సహాయం చేసేవార్ని మిలటరీకోర్టులో శిక్షించాలి. అనుమానాస్పదులయిన వ్యక్తులందర్నీ వెంటనే అరెస్టు చేసి ఒక సంయుక్త విచారణ కమిటీకింద విచారించాలి."

టిటో పంపిన ఇలాటి దివ్యమైన సూచనల్ని మిహిలోవిచ్ తోసిపుచ్చాడు. దేశద్రోహానికి తలపడ్డాడు. హిట్లరు ముస్సోలినీల అండజూచుకొని టిటో మీద కత్తిగట్టాడు. ప్రజలు ఈ దేశద్రోహికి తగినబుద్ధి జెప్పారు. ఇటీవల జరిగిన ఎన్నికల్లో ఈ ప్రబుద్ధుడు ఊరూ పేరూ లేకుండా పొయ్యాడు.

నూతన యుగోస్లేవియా

నాలుగు సంవత్సరాల తీవ్ర యుద్ధాగ్నిలో కాకలుదీరి యుగోస్లే వియా నేడొక ఉజ్వల నూతన స్వరూపాన్ని తీసుకుంది. యుగోస్లేవి యాను నాశనం చేయడానికి హిట్లరు హోరాహోరీగా యుద్ధం జేసాడు. చివరకు తానే నాశనమయ్యాడు టిటోను గురించి చర్చిల్ విపరీతమైన దుష్ప్రచారం చేశాడు. పతన మయ్యాడు. కాని టిటో పలుకుబడి మాత్రం నానాటికి పెరిగిపోతూనేఉంది. టిటో కీర్తి దిగ్దిగంతాల వ్యాపించింది. యుగోస్లేవియా రాజకీయాల్లో టిటోకి ఎంత గొప్పస్థానం ఉందో 11-11-45 వ తేదీన ప్రజాపరిషత్తుకి జరిగిన ఎన్నికలే రుజువుజేశాయి.

ఎ న్ని క లు

ఎన్నికల్లో టిటోను దెబ్బ గొట్టడానికి అభివృద్ధి విరోధకులు తల్ల కిందుగా తపస్సు చేశారు.

డెమోక్రటిక్‌పార్టీ, రాడికల్‌పార్టీ, ఫార్మర్స్ పార్టీలు ఎన్నికల్లో పాల్గొన వద్దని ప్రజలకు విజ్ఞప్తి జేశాయి. (ఈ మూడు వట్టి నామమాత్రా వశిష్టములైన పార్టీలు. జేబు సంఘాలు, వీటివెనక ప్రజలెవరూ లేరు.) వ్యక్తిగతంగా కొంత గౌరవం సంపాదించుకున్న సుబాసిచ్, సుతేజ్ వగైరా నాయకులు పీపుల్సు ఫ్రంటుకు (దీనికి టిటో నాయకుడు) తోడ్పడ నిరాకరించారు.

కేథలిక్ మతగురువులద్వారా కమ్యూనిస్టులు మత వ్యతిరేకులు అని విషప్రచారం గావించారు.

నూతనంగా లభించిన సంపూర్ణ పౌరసత్వ హక్కుల్ని అవకాశంగా తీసికొని అభివృద్ధి విరోధక ముఠా పీపుల్సు ఫ్రంటునుగురించి ఎన్నో అభూత కల్పనలు కల్పించింది. ఎంతో దుష్ప్రచారంచేసింది. పీపుల్సు ఫ్రంట్ నాయకులమీద బాంబులు ఉపయోగించే చెట్నికుల్ని తమ పత్రి కల్లో- బహిరంగంగా సమర్థించింది. విదేశీ పెట్టుబడిదార్ల సహాయాన్ని

పలుకుబడిని పూర్తిగా ఉపయోగించుకుంది. యుద్ధఫలితంగా ఏర్పడిన ఆహార కరువును ఆధారంగా జేసుకొని దేశమంతటా లూటీలు జరిపి పీపుల్సు ఫ్రంటును అల్లరిపాలు చేయాలని ప్రయత్నించింది. భిన్న భిన్న జాతుల్లో అంతరంగిక విభేదాల్ని రెచ్చగొట్టాలని చూసింది. ఎన్ని దొంగ ఎత్తులు ఎత్తినా ప్రజాబలంముందు అవన్నీ తుత్తునియలై పొయ్యాయి.

పీపుల్స్ ఫ్రంట్ సంపూర్ణ పౌరసత్వహక్కుల్ని అమలు పరచింది. వాక్సభా పత్రికా స్వాతంత్ర్యాల్ని పూర్తిగా కాపాడింది. ఇంతకు పూర్వం 21 సంవత్సరాల వయస్సు మించినవారికే వోటింగ్‌హక్కు ఉండేది. ఆ నియమాన్ని రద్దుజేసి 18 సంవత్సరాల వయస్సు మించిన ప్రతివానికి వోటింగ్‌హక్కు ఇచ్చింది. ఇదివరకు స్త్రీలకు వోటింగ్ అధికారంలేదు. పురుషులతోపాటు సమానంగా స్త్రీలకు కూడా వోట్ చేసే అధికారం కలిగించింది. ఫాసిస్టు పార్టీకి సంబంధించిన వ్యక్తులకు మాత్రం వోటింగ్ అధికారం ఇవ్వలేదు. ఇలాటి వాళ్ళు మొత్తం వోటర్సులో నూటికి ముగ్గురుంటారు. ప్రజలు తమఅభిప్రాయాన్ని స్వేచ్ఛగా తెలియపరచేందుకు ఎన్నికల్లో రహస్యపద్ధతి (సీక్రెట్ బాలెట్) నమలు జరిపారు. యుగోస్లేవియా ఎన్నికలు చాలా న్యాయంగా సక్రమంగా జరిగాయి అని రాయిటర్ వార్తా సంస్థకూడా అంగీకరించింది. కరుడుగట్టిన సామ్రాజ్య వాదులమనో భావాల్ని ప్రతిబింబించే లండన్ టైమ్సు పత్రికకూడా ఈ విషయాన్ని ఒప్పుకోక తప్పిందికాదు.

ప్రజలందరూ ఎన్నికల్లో పూర్తిగాపాల్గొన్నారు. మేసిదోనియాలో నూటికి 96 మంది, బోస్నియాలో 95, బెల్గ్రేడ్‌లో 91, జాగ్రెబ్‌లో 92, డాల్ మేషియాలో 96, సరాజెవోలో 96, మెతోహిజా ప్రాంతంలో 96, వాయివోడినా ప్రాంతంలో నూటికి 92 మంది చొప్పున పాల్గొన్నారు. అనేక ప్రాంతాల్లో నూటికి నూరుమంది పాల్గొన్నారు. అనేక ప్రదేశాల్లో నూటికి నూరువోట్లు పీపుల్సు ఫ్రంటుకే వచ్చాయి. ఇంకా సరియైన ఎన్నికల వివరాలు మనకు పూర్తిగా తెలియక పోయినా మొత్తం దేశంలో నూటికి తొంభై మందికిపైగా పీపుల్సు ఫ్రంటుకే వోటుచేశారు.

నూతనరాజ్యాంగ నిర్మాణం

'ఓట్లనుబట్టి సీట్లు' అనే ప్రజాస్వామిక సూత్రాన్ని అమలు పర్చారు. ఇందువల్ల అన్ని పార్టీలకు తమతమ బలాన్నిబట్టి శాసనసభలో ప్రాతినిధ్యం ఏర్పడుతుంది. భౌగోళిక సరిహద్దుల్ని అనుసరించి జరిగే ఎన్నికల ప్రకారం నిజమైన ప్రజాభిప్రాయం వెల్లడిగాదు. ఒక పార్టీకి నూటికి యాభై, మరో పార్టీకి నూటికి నలభై వోట్లువస్తే శాసనసభలోకూడా మొదటిపార్టీకి నూటికి యాభై రెండోపార్టీకి నూటికి నలభై చొప్పున ప్రాతినిధ్యం ఇవ్వబడుతుంది. ఇది ఒక్కటే సరియైన ప్రజాస్వామిక సూత్రం. ఈ పద్ధతినే టిటో యుగోస్లేవియాలో అమలు జరిపాడు.

అన్ని జాతుల హక్కుల్ని సురక్షితంగా కాపాడేటందుకు రెండు విధములయిన శాసనసభల్ని ఏర్పాటు జేశారు. దేశం మొత్తంమీద ప్రజాభిప్రాయాన్ని వెల్లడించేది మొదటి శాసనసభ. రెండో శాసనసభలో అన్నిజాతులకూ సమానప్రాతినిధ్యం ఉంటుంది. అల్పసంఖ్యాక జాతికి అధికసంఖ్యాక జాతికికూడా ఇందులో సమాన అవకాశం ఇవ్వబడుతుంది. మొదటి శాసనసభలో ప్యాసైన ప్రతిబిల్లు రెండో శాసన సభలోకూడా ప్యాసైనప్పుడే చట్టరూపం తీసుకుంటుంది. అనగా ప్రతివిషయాన్ని మొదట ప్రజాబాహుళ్యం అంగీకరించాలి. తర్వాత వివిధజాతులుకూడా దాన్నిఒప్పుకోవాలి. ఇలాటి నిజమైన ప్రజాస్వామికంలో జాతివైషమ్యానికి ఏమాత్రం తావుండదు. అన్ని జాతుల్లోను మంచి సామరస్యం ఏర్పడుతుంది.

పునర్నిర్మాణం

యుద్ధ కారణంగా యుగోస్లేవియాదేశం ఎంతో నష్టపడింది. మొత్తం జనాభాలో పదోవంతు ప్రజలు చచ్చిపోయ్యారు. టిటోకికూడా ఒకసారి ప్రమాదకరమైన దెబ్బతగిలింది. ఆర్థిక పరిమాణం పూర్తిగా తల్లక్రిందులయింది. ఒక కోడిగుడ్డు కొనాలంటే తొమ్మిది అణాలు ఇచ్చుకోవాలి. కనీసం అయిదు రూపాయలైనా ఖర్చుచేస్తేనిదే ఒక పూట తిండి

గడవదు. ఈ లాటి విషమపరిస్థితుల్లో పునర్నిర్మాణభారం టిటోమీద పడింది. రైతుకార్మిక వర్గాల్లో ఒక నూతన సంచలనం గలిగించాడు. ఒక నూతన స్ఫూర్తిరేకెత్తించాడు. బోల్షెవిక్ పోటీతో అత్యుత్సాహంగా రైతు కూలీలు పనిజేశారు. శ్మశానంగా మారిపోయిన అనేక గ్రామాల్ని పునర్నిర్మించారు. పరిశ్రమల్లో అధికోత్పత్తి ఉద్యమాన్ని కొనసాగించారు. రైతులకు కూలీలు, కూలీలకు రైతులు తోడ్పడ్డారు. ప్రధానపరిశ్రమల్ని ప్రభుత్వపరం చేశారు. అత్యంతప్రధానమైన క్రేకా హైడ్రో ఎలెక్ట్రిక్ పవర్ స్టేషన్ని ఇరవైరోజుల్లో మళ్ళీ యధావిధిగా తయారు జేశారు. గత తొమ్మిద మాసాల్లో హిట్లరు దాడిచే ధ్వంసమై పోయిన 1700 వంతెనలను మళ్ళీ తిరిగి కట్టారు. లక్షలకొలది స్వాతంత్ర్య యోధులు తమ ప్రాణాల్ని సైతం బలిపెట్టి సాధించిన ప్రజారాజ్యాన్ని సర్వాంగ సౌష్ఠవంగా చేయడానికి రైతుకార్మిక వర్గం ఇనుమడించిన ఉత్సాహంతో అహోరాత్రాలు తీవ్రంగా కృషిచేస్తూఉంది.

వ్య వ సా య ం

టిటో ప్రభుత్వం వ్యవసాయంలో ఎన్నో గొప్పమార్పుల్ని తెస్తూ ఉంది. 'కష్టపడి దున్నేవాడికే పొలం' అనే సిద్ధాంతాన్ని ఆచరణలో పెడుతూఉంది. రైతుల కష్టార్జితాన్ని దోచుకొని తినే జమీందారీ విధానాన్ని సమూలంగా ఉన్మూలించింది. రైతుల అప్పుభారాన్ని రద్దుజేస్తూ 1945 ఆగస్టులో ఒక చట్టాన్ని ప్యాసుచేసింది. రైతుల అభివృద్ధిని ఎదురొడ్డే అడ్డంకులన్నిటినీ తొలగించివేసింది. రైతుకష్టార్జితానికి రైతే హక్కుదారు. రైతుల రక్తాన్ని పీల్చే జలగలకు టిటో ప్రభుత్వంలో స్థానంలేదు.

వి దే శా ం గ నీ తి

ఎన్నో సంవత్సరాలనుంచి యుగోస్లేవియా ప్రజా సామాన్యం వాంఛిస్తున్న సంపూర్ణ ప్రజాస్వామికం నేటికి వారికి సిద్ధించింది. ప్రజలు కోరుతూఉన్న పద్ధతినే ప్రభుత్వం అవలంబిస్తూఉంది. ఇరుగు పొరుగు

దేశాలతో సుహృద్భావ పూరితమైన సంబంధాన్ని ఏర్పరచుకుంది. ఒక్క ఫాసిస్టు తొత్తులతోతప్ప సోదర బాల్కన్ రాష్ట్రాలతోను, తదితర ప్రజా ప్రభుత్వాలతోను సోవియట్ రష్యాతోను మైత్రిపూర్వకమైన ఒడంబడికల్ని చేసుకుంది. ప్రపంచ రాజకీయాల్లో యుగోస్లేవియా నాయకుడైన టిటో నేడొక ప్రధాన స్థానాన్ని ఆక్రమించుకున్నాడు.

చిన్నప్పటినుంచి ఇనుమును కరగించి కొత్త అచ్చులుబోసే ఈ కమ్మరిబిడ్డ నేడు తన మాతృదేశాన్నే ఒక కొత్త అచ్చున బోస్తూ ఉన్నాడు. పాడి పంటలతో సిరిసంపదలతో నిత్య కల్యాణం పచ్చతోరణంగా కళకళలాడే నూతన స్వతంత్ర యుగోస్లేవియాను నిర్మిస్తున్నాడు. ఆకలిమంటల హాహాకారాలు, దేశద్రోహుల కుతంత్రాలు, లంచగొండి విధానం, దోపిడి పద్ధతిలేని శాంతి సౌఖ్యాలతో తులతూగే నూతన ప్రపంచ భవన నిర్మాణానికి మరోపునాది రాయివేస్తున్నాడు. సమస్త పీడిత ప్రపంచ ప్రజా నీకానికి ధ్రువతారగా-ఆశా జ్యోతిగా ప్రకాశిస్తున్నాడు. అతని అడుగు జాడల్లో, అతను సూచించిన దివ్యమార్గాన నడవడానికి నేడు కోటాను కోట్ల ప్రజలు నడుంబిగించి సిద్ధమౌతున్నారు. అతన్ని ఒక యోధాన యోధుడుగా భావిస్తున్నారు. స్వాతంత్ర్య వీరుడుగా పూజిస్తున్నారు. యుగోస్లేవియా ప్రజానాయకుడుగా - ఏకైక నాయకుడుగా - ఆ విప్లవ మూర్తిని వేనోళ్ళ కీర్తిస్తున్నారు.

54

నేషనల్ ప్రెస్, నారాయణగూడ, హైదరాబాద్ (దక్కన్.)

మనసు ఫౌండేషన్ పుస్తకాల పరిశీలనాపట్టిక

పుస్తకం సంఖ్య	TPLA115B117
పుస్తకం పేరు	మార్షల్ టిటో
తారీఖు	26/10/24
ముందు అట్ట	NO
వెనుక అట్ట	NO
మొత్తం పేజీలు	65
పెద్ద సైజు పేజీలు	NO
ఖాళీ పేజీలు	IV
లేని పేజీలు	I TO IV
తయారు చేసినది	munisha
పేజీలు విడదీసినది	munisha
స్కాన్ చేసినది	thasin
పరీక్ష చేసినది	PRATHYUSHA
పేజీలు సరిచూసినది	
బైండింగు చేసినది	
ప్యాకింగు చేసినది	
పరిస్థితి	Good